

SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARINA TABİ OLARAK GEÇEN HİZMETLERİN BİRLEŞTİRİLMESİ HAKKINDA KANUN

KANUN NUMARASI

: 2829

KABUL TARİHİ

: 24/5/1983

YAYIMLANDIĞI RESMÎ GAZETE

: TARİH: 27/5/1983 SAYI: 18059

YAYIMLANDIĞI DÜSTUR

: TERTİP: 5 CİLT: 22

2829 SAYILI KANUN

PROF. DR. MAHMUT KABAKCI

İLGİLİ MEVZUAT: Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkında 24/05/1983 Tarihli Ve 2829 Sayılı Kanunun Uygulama Esaslarıyla İlgili Yönetmelik, 5510 sayılı Kanun geçici m. 2, geçici m. 4/5

KAYNAKÇA

ARICI, Kadir: Türk Sosyal Güvenlik Hukuku, Ankara 2015.

AYAN, Zehra: “Değişik Sosyal Güvenlik Kurumlarında Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi”, Sicil İş Hukuku Dergisi, Cilt: X, Sayı: 3, Yıl: 2006, 162-176.

AYHAN, Abdurrahman: “Türkiye’de Sosyal Sigorta Kurumlarında Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Sorunu ve Uygulaması”, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir 1981.

CENDEL, Tankut: Türk Sosyal Güvenlik Hukuku, İstanbul 2021.

ÇOPUROĞLU, Çağlar: “Karar İncelemesi: Fiili ve İtibari Hizmet Süresi Zammı”, Çalışma ve Toplum, Cilt: 2, Sayı: 77, Yıl: 2023, 1091-1222.

GÜZEL, Ali – OKUR, Ali Rıza -CANIKLIOĞLU, Nurşen: Sosyal Güvenlik Hukuku, Yenilenmiş 19. Bası, İstanbul 2021.

KAYIRGAN, Hasan: Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Yaşlılık Sigortası, Ankara 2021.

KORKUSUZ, M. Refik – UĞUR, Suat: Sosyal Güvenlik Hukuku, Bursa 2015.

SAVAŞ KUTSAL, F. Burcu: Türk Sosyal Sigortalar Hukukunun Temel İlkeleri, İstanbul 2016.

SÖZER, Ali Nazım: “İtibari Hizmet Müessesesi ve İtibari Hizmetle İlgili Bazı Uygulama Sorunları”, Çimento İşveren Dergisi, Mayıs 1998, 1-9, <https://ceis.org.tr/wp-content/uploads/2021/05/1998mayis-1.pdf> (İtibari Hizmet).

SÖZER, Ali Nazım: Türk Sosyal Sigortalar Hukuku, Güncellenmiş 6. Baskı, İstanbul 2023.

SÜMER, Haluk Hadi: Sosyal Güvenlik Hukuku, Güncellenmiş 4. Baskı, Ankara 2023.

TUNCAY, A. Can – EKMEKÇİ, Ömer – GÜLVER, Ender: Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, Yenilenmiş 22. Bası, İstanbul 2023.

UĞUR, Ömer: İş Sözleşmesiyle Çalışanlar Bakımından Yaşlılık Sigortası, İstanbul 2022.

UŞAN, M. Fatih: Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları, 2. Baskı, Ankara 2009.

GİRİŞ

Sosyal güvenliğin ülkede yaşayan herkese belirli sosyal risklere karşı güvence sağlama amacı vardır¹. Bunun en etkili yolu sosyal sigorta tekniğidir². Sosyal sigorta tekniğinde kimlerin hangi sosyal risklere karşı hangi şartlarda sigortalı olacağı ise primin kaynağı olarak ilgilinin gelir getirici faaliyetinin türüne göre belirlenir. Bunlar iş hukukuna tabi çalışan işçiler ve benzerleri, idare hukukuna tabi kamu görevlileri ve benzerleri ile kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardır. Bu üç grubun sosyal sigorta koşullarının aynı düzenlenmesi işin niteliğine uygun değildir.

16.05.2006 tarih ve 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile 31.05.2006 tarih ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa kadar ülkemizde farklı grupların sigortalılıkları farklı kanunlarda, birbirinden bağımsız kurumsal yapılanma suretiyle düzenlenmiştir³. Her üç kanunda, Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağkur olarak kendi bağımsız kurumsal yapılanması ve sigortalılık şartları düzenlenmiştir.

5502 ve 5510 sayılı Kanunlardan sonra bu üç kurum Sosyal Güvenlik Kurumu adı altında birleştirilmiş ve yeni adı ile 4a, 4b, 4c sigortalıların tabi olduğu koşullar tek kanunda belirlenmiştir. Ancak aynı kanunda olsa bile bu üç ayrı grubun sigortalılık şartları yine ayrı düzenlenmiştir. Bu şekilde farklı koşullara tabi olma sigortalılığın dayanağı faaliyetin niteliği gereği zorunlu-

¹ Tuncay/Ekmekçi/Gülver, 1; Güzel/Okur/Caniklioğlu, 2.

² Tuncay/Ekmekçi/Gülver, 17-18.

³ Kronolojik sırasıyla kamu görevlileri için 08.06.1949 tarih ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu, hizmet sözleşmesiyle çalışanlar için 17.07.1964 tarih ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, 02.09.1971 tarih ve 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu.

dur, yoksa kurumsal yapılanmadan farklı olarak herkesin aynı sosyal sigorta koşullarına tabi tutulması olanaklı değildir.

Buraya kadar olan açıklamalar sosyal sigortalar hukukunda geçerli zorunluluk ve teklik ilkelerinden hareketle ele alındığında, anayasal bir hak ve yükümlülük olarak sosyal sigortalılık bir bütündür. Sigortalılığa esas faaliyetin konusuna bağlı olarak kişi hangi sigortalılığa ve buna bağlı olarak hangi sigorta kurumuna tabi olursa olsun, özellikle uzun vadeli sigorta kolları açısından AY m. 60'ın güvence altına aldığı sosyal güvenlik hakkı tektir. Bunun iki anlamı vardır:

- Sigortalının farklı sigortalılık türlerine tabi olan eş zamanlı birden fazla faaliyeti olsa bile hakkında bunlardan ancak biri uygulanır⁴, birbirine paralel iki ayrı zorunlu sigortalılık olmaz (bkz. 5510 sK m. 53/6). Ancak bu sınırlandırma, ilgilinin tabi olduğu sigortalılık türünde birden fazla hizmet ilişkisine giremeyeceği, faaliyette bulunamayacağı anlamına gelmez⁵. Bu noktada teklik, somut çalışma/faaliyetlerle ilgili tabi olunan sigortalılıklardan sadece birinden işlem yapılmasıdır. Örneğin eski 506, şimdi 4 a sigortalısı aynı anda birden fazla işverenlikten 506/4a sigortalısı olabilir⁶. Ancak bağımsız çalışan sigortalılarda, 4b sigortalılığa tabi farklı faaliyetlerden sadece biri dikkate alınır. Çakışan sigortalılıklardan biri tarım 4b ise bunun dışındaki 4b sigortalılık, muhtar 4b sigortalılık varsa her halükârda bu esas alınır⁷.
- İkinci olarak uzun vadeli sigortalarda edimlere hak kazanmada, primlerin hep aynı sigortalılık türünden ödenmiş olması gerekmez. Zorunlu sigortalılığın bir bütün olmasının sonucu, farklı dönemlerde farklı sigortalılık türlerinden ödenen primlerin hak kazanmada bir bütün olarak dikkate alınmasıdır. Yoksa bir kimse farklı türde sigortalılıklarıyla ilgili her birinden aylık tahsis koşullarını karşılasa bile kendisine birden fazla aylık bağlanmaz.

Bu ikinci husus kurumsal yapılanmada tek çatının geçerli olduğu 5510 sayılı Kanun döneminde daha kolay anlaşılır. Ancak farklı türde sigortalılıkların farklı kanunlara ve kurumlara tabi olduğu 5510 sayılı Kanun öncesi dönemle ilgili soru işareti ortaya çıkabilir⁸. Çünkü sosyal sigorta, konusundan kaynaklı farklılıklarına karşın sigorta tekniğine dayanır⁹; bunun anlamı, sigortalıya sağlanan edimlerin esasen sigortalı tarafından ya da adına ödenen primlerin karşılığı olmasıdır. Ancak örneğin sigortalı hem 506 hem de 1479 sayılı

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Sözer, 528 vd.; Tuncay/Ekmekçi/Gülver, 331; Güzel/Okur/Caniklioğlu, 146 vd.; Savaş Kutsal, 16 vd.; Arıcı, 452 vd.; Uşan, 236 vd.

⁵ Aynı statüde çokluk ile ilgili olarak bkz. Sözer, 530.

⁶ Bkz. Sözer, 530.

⁷ Sözer, 531; Tuncay/Ekmekçi/Gülver, 334.

⁸ Ayhan, 73; Güzel/Okur/Caniklioğlu, 185.

⁹ Sözer, 1.

Kanuna göre ayrı ayrı yaşlılık aylığı tahsis koşullarını karşılarsa bile iki ayrı aylığa hak kazanmaz, bunlardan tercih ettiği sigortalılık türünden talepte bulunabilir.

Yargıtay'ın 506 sayılı Kanun geçici m. 20'ye göre kurulan banka sandıkları iştirakçisi sigortalılar hakkında içtihadı birleştirme kararı¹⁰ anlatılmaya çalışılan esasın gerekçelerini ortaya koymaktadır. Kararda geçici m. 20'ye göre sandıklardan yaşlılık aylığı bağlanmış kimselerin sonradan ayrıca 506 sayılı Kanun hükümlerinden yararlanarak yaşlılık aylığı alamayacağına hükmedilmiştir.

Teklik ilkesi nedeniyle eş zamanlı iki ya da daha fazla sigortalılığa tabi olmamak, uzun vadeli sigortalarda edimlere hak kazanmak için gereken görece uzun prim ödeme gün süresi koşulunu karşılamak bakımından sigortalı aleyhine olur¹¹. Bu nedenle sigortalılık türünden, tabi olduğu kanun ve kurumdan bağımsız olarak uzun vadeli sigortalarda edime hak kazanmada tüm sigortalı hizmet sürelerinin birleştirilmesi bir zarurettir¹². Yargıtay'ın işaret ettiği üzere "Esasen, 2829 sayılı Kanunun amacı da hiçbir Kurumdaki hizmeti, yaşlılık, malullük ve ölüm aylığı gibi aylık bağlamalara yeterli olmayan sigortalı ve hak sahiplerine aylık bağlanmasını sağlamak ve değişik Kurumlardaki hizmetler birleştirilerek ziyan olmasını önlemektir. Bu çözüm şekli, hukuk devleti ilkesinin ana unsurlarından biri olan 'kazanılmış hak' kavramına da uygun olacaktır"¹³.

Ülkemizde 01.10.2008'den itibaren olduğu üzere sosyal sigorta sisteminin bir kurum tarafından yürütüldüğü durumda, uzun vadeli sigortalarda farklı türdeki sigortalı hizmet sürelerinin birleştirilmesi sorun arz etmez. Çünkü hangi sigortalılığa tabi geçerse geçsin toplanan primler aynı Kurumda, aynı fonda birikmiştir. Bu noktada özellik arz eden husus, nihai olarak edime hak kazanma koşullarının tabi olunan sigortalılık türlerinden hangisine göre belirleneceğidir. 5510 sayılı Kanunda konuyla ilgili "Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren ilk defa sigortalı sayılanlardan 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinden birden fazlasına tabi olarak çalışmış olanların yaşlılık aylığı bağlanma taleplerinde, en fazla sigortalılığın geçtiği sigortalılık hali, hizmet sürelerinin eşit olması ile malullük ve ölüm halleri ile yaş haddinden re'sen emekli olma, süresi kanunla belirlenen vazifelere atanma veya seçilme ve bağlı oldukları sigortalılık halinin kanunla değiştirilmesi durumunda ise son sigortalılık hali esas alınır" kuralı getirilmiştir (m. 53).

¹⁰ YİBK 09.03.1983 E. 1983/1 K. 1983/1 RG. 23.06.1983, 18086.

¹¹ Ayhan, 71.

¹² Sigortalıların mağdur olmasının önlenmesi için bkz. Güzel/Okur/Caniklioğlu, 185.

¹³ YHGK 05.11.1997 E. 1997/10-698 K. 1997/895; 06.03.2002 E. 2002/21-132 K. 2002/139. Ayrıca bkz. Ayhan, 71-72, 74; Arıcı, 465; Centel, 122; Ayan, 163.

5510 sayılı Kanun öncesi dönemde ilk defa sigortalı olan beklenen hak sahibi sigortalıların durumu geçici m. 2/7'de düzenlenmiştir¹⁴. Buna göre 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce sigortalı veya iştirakçi olup, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra aylık talebinde bulunan sigortalılardan, farklı sosyal güvenlik kurumlarına ya da bu Kanunda belirtilen sigortalılık hallerinden birden fazlasına tabi olanlara aylık bağlanmasına esas alınacak kanun, mülga 2829 sayılı Kanun hükümlerine göre tespit olunacaktır. Bu düzenleme 506 sayılı Kanunun geçici 20 nci maddesine tabi sandıklarda geçen hizmetlerin birleştirilmesinde de geçerlidir, onlar hakkında da 2829 sayılı Kanun hükümleri uygulanır.

5510 sayılı Kanun yaklaşık 16 yıldır yürürlükte olduğu halde, uzun vadeli sigortaların konusu itibariyle 2829 sayılı Kanun mülga olmasına rağmen geçici m. 2/7 uyarınca halen yoğun biçimde uygulama alanı bulmaktadır¹⁵. Yargıtay'ın 2829 sayılı Kanun uygulamasıyla ilgili amacına uygun, isabetli zengin bir içtihadı vardır.

AMAÇ

Madde 1 – Bu Kanunun amacı; çeşitli sosyal güvenlik kurumlarına tabi olarak geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi suretiyle ilgililerin sosyal güvenliklerinin sağlanması usul ve esaslarının düzenlenmesidir.

AÇIKLAMA

5510 sayılı Kanun öncesi dönemde farklı sosyal güvenlik kurumlarına tabi olarak geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesinin önemi, hemen üstte Giriş başlığı altında incelenmiştir. Sosyal güvenlik hakkı hizmetlerin sigortacı olarak hangi kurumda geçtiğinden bağımsız olarak kişiye uzun vadeli risklerle ilgili güvencenin garanti edilmesini gerektirir. Bu da hizmetlerin hangi sigorta kurumuna tabi geçtiğinden bağımsız olarak nihai olarak risk gerçekleştiğinde bunların birleştirilmesini gerektirir. Birleştirme sonucunda farklı kurumlar arasındaki finansal ilişkiler, sigortalının birleştirmeden olan menfaatlerine kıyasla ikincil planda kalır. Aksine yaklaşım ile farklı kurumlar nezdindeki sigortalılık sürelerinin birbirinden bağımsız değerlendirilmesi, sosyal sigortalarda zorunluluk ve teklik ilkelerinin kabul edilmesi amaçlarıyla çelişir.

¹⁴ Bkz. Sözer, 505; Tuncay/Ekmekçi/Gülver, 522; Savaş Kutsal, 17; Uşan, 241; Sümer, 252; Çopuroğlu, 1101; Kayırgan, 246-247.

¹⁵ Güzel/Okur/Canıklıoğlu, 186; Ayan, 162, 171. Ayrıca bkz. Tuncay/Ekmekçi/Gülver, 696.

Hizmet birleştirmesinin mümkün olmadığı bir sistemde sigortalıların uzun vadeli sigorta edinmelerine hak kazanması için her bir sigortacı kurumda mevzuatta aranan sürelerde hizmet zorunluluğunu yerine getirmesi gerekir ki bu Anayasadaki haklardan sosyal güvenlik bir yana, kişilerin sözleşme ve çalışma hak ve özgürlüklerinin ölçüsüz sınırlandırılması sonucunu doğurur¹⁶. Çünkü hizmet birleştirmesinin mümkün olmadığı durumda kişi emeklilik şartlarını sağlayabilmek adına işini, faaliyetini değiştirirken haklı olarak tereddüt edecektir.

Kanundaki hizmet süresi tanımından (m. 3) anlaşılacağı üzere, hizmet birleştirmesi sadece uzun vadeli sigorta kolları olan malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına ilişkindir. Konusu, edimlere hak kazanma koşulları dikkate alındığında, kısa vadeli sigortalar için hizmet birleştirmesi benzeri bir düzenlemeye ihtiyaç yoktur. Çünkü kısa vadeli sigortalar konusu risk gerçekleştiğinde belirli bir sigortalılık ve/veya prim ödeme gün sayısı ya hiç aranmaz (örneğin iş kazası ve meslek hastalığı sigortası) ya da görece kısa sürelerde aranır (örneğin hastalık ve analık sigortalarında son 1 yılda 30 gün prim ödeme şartı). Kısa vadeli sigortalarda hizmetlerin birleştirilmesinin gerekmediği niteliğinden anlaşılacakla birlikte Kanunda 'kanunun uygulanmayacağı haller' başlıklı m. 10'da bu durum açıkça teyit edilmiştir: "Görevden dolayı meydana gelen, malullük ve ölüm ile iş kazaları ve meslek hastalıkları hallerinde bu Kanun hükümleri uygulanmaz".

Yeri gelmişken 5510 sayılı Kanunda sadece bir (madde değil) fıkrada düzenlenen sigortalı hizmetlerin birleştirilmesi konusunun mülga 506, 1479 ve 5434 sayılı Kanunlar döneminde bağımsız bir kanunda ayrıntılı olarak düzenlenmesi, sosyal sigortaların kurumsal yapılanmasıyla ilgilidir¹⁷. Mevcut durumda sigortalılık türlerinin tamamı tek kurum çatısı altında organize edildiğinden, sigortalı hizmet 4a, 4b, 4c ve diğer sigortalılıklardan hangisine tabi olursa olsun primler tek bir fonda toplandığından, hizmet birleştirmesinin finansal boyutu yoktur. Bu yapıda hizmet birleştirmesinin özellik arz eden yönü, aylık tahsis aşamasında birleştirilen farklı sigortalılık türlerinden hangisinin hak kazanma şartlarının uygulanacağıın tespiti¹⁸. Buna karşın her bir sigortalılık türünün farklı sigortacı kuruma tabi olduğu mülga 506, 1479 ve 5434 sayılı Kanunlar döneminde 2829 sayılı Kanun zorunlu bir ihtiyaçtır¹⁹. Sosyal sigortalar hukukunda edimler sigortalı adına ödenen primlerin karşılığı olmakla, birleştirme sonucunda aylıkları ödemekle yükümlü kuruma, bağlanan aylığın birleştirilmiş hizmet sürelerinden primleri diğer kurumlara yatmış sürelerle karşılık gelen kısmının aktarılması gerekir.

¹⁶ Bkz. Ayhan, 74-75; Ayan, 163.

¹⁷ Hizmet birleştirmesi konusunun Türk sosyal sigorta sisteminin yapısal durumundan doğan bir konu olduğu tespiti için bkz. Arıcı, 465.

¹⁸ Arıcı, 466-467; Tuncay/Ekmekçi/Gülver, 695.

¹⁹ Arıcı, 465-466.

KAPSAM**Madde 2 – Bu Kanun;****a) T.C. Emekli Sandığına,****b) Sosyal Sigortalar Kurumuna,****c) Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumuna,****d) 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20 inci maddesine göre kurulan emekli sandıklarına,****Tabi çeşitli hizmet süreleri bulunanların emeklilik, malullük, yaşlılık ve ölümleri halinde kendilerine ve hak sahiplerine sağlanacak hakları kapsar.****AÇIKLAMA**

Kanunun kapsamı sigortalı hizmetlerin birleştirilmesi amacına uygun olarak iki yönden belirlenmiştir. Buna göre m. 2 hangi sosyal sigorta kurumlarında geçen ve hangi sosyal sigorta kollarına tabi sigortalı hizmetler birleştirilebilir sorusunu yanıtlamaktadır.

2929 sayılı Kanun uyarınca birleştirmeye esas sigortalı hizmetler, doğaldır ki bu Kanun döneminde geçerli yasal sistemde faaliyette olan zorunlu sosyal sigorta kurumlarında geçen sürelerdir. 2829 sayılı Kanunun kabul edildiği tarihte ülkemizde faaliyette bulunan zorunlu sosyal sigorta kurumları ise,

- 5434 sayılı Kanun uyarınca genel olarak kamu görevlilerinin sosyal sigorta hizmetlerini yürüten T.C. Emekli Sandığı,
- 506 sayılı Kanun uyarınca genel olarak işçilerin sosyal sigorta hizmetlerini yürüten Sosyal Sigortalar Kurumu,
- 1479 sayılı Kanun uyarınca genel olarak bağımsız çalışanların sosyal sigorta hizmetlerini yürüten Bağkur ve
- 506 sayılı Kanun geçici m. 20 uyarınca kurulan, ilgili banka, birlik vd. hukuki statüsüne bağlı olarak işçi ya da kamu görevlisi personelin sosyal sigorta hizmetlerini yürüten vakıf niteliğindeki emekli sandıklarıdır.

İlk defa 5510 sayılı Kanun döneminde sigortalı olan sigortalıların 4a, 4b ve 4c sigortalılık hükümlerine tabi hizmet sürelerinin birleştirilmesini düzenleyen m. 53/6'da sadece birleştirme sonunda tüm sürenin hangi statüye tabi olacağını hüküm altına alınması doğaldır. Çünkü 5510 sayılı Kanun ile birlikte sosyal sigortalarda kurumsal teklilik vardır, dolayısıyla hizmet birleştirmesinin finansal boyutu yoktur. 4a, 4b ve 4c hangi sigortalılık kolundan olursa olsun sigortacı aynı kurum olduğundan, birleştirme ertesinde bağ-

lanacak aylığın finansmanın bir özelliği yoktur. Tüm sigortalılık türlerinde uzun vadeli sigortalar prim oranları aynıdır.

5510 sayılı Kanun döneminde kurumsal yapılanmada tekliğin istisnası, her ne kadar 5510 sayılı Kanun geçici m. 20'de SGK'ya devredilmeleri öngörüldüğü halde geçen 16 yılda herhangi bir somut adım atılmayan 506 sayılı Kanun geçici m. 20'ye göre kurulmuş banka emekli sandığı vakıflarıdır²⁰. İlk defa 5510 sayılı Kanun döneminde sigortalı da olsa başlangıçta ya da sonradan bu sandıklardan birine tabi işlerde çalışan sigortalıların hizmet birleştirmeleri hakkında m. 53/6'daki düzenleme uygulanabilir nitelikte değildir. Ortada iki farklı sigortacı kurum nezdinde sigortalı hizmetler olmakla, 2829 sayılı Kanunun kabulü gerekçeleri aynen geçerlidir. Bu hususu isabetle dikkate alan kanun koyucu, geçici m. 2'de ilk defa 5510 sayılı Kanun döneminde sigortalı olup banka emekli sandıklarında sigortalı hizmetleri bulunanlar için 2829 sayılı Kanuna atıfta bulunmuştur: "Bu Kanuna tabi hizmetlerle 506 sayılı Kanunun geçici 20 nci maddesine tabi sandıklarda geçen hizmetlerin birleştirilmesinde de bu fıkra hükümleri esas alınmak suretiyle bu Kanunla mülga 2829 sayılı Kanun hükümleri uygulanır".

2829 sayılı Kanunun sigortalı hizmetlerin birleştirilmesinin kapsamıyla ilgili ikinci yön, birleştirilebilecek sigortalı hizmetlerin konusu sosyal sigorta dalıdır. Hemen yukarıda girişte vurgulandığı üzere iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık, analık, genel sağlık ve işsizlik sigorta kollarının konusu risk ve buna bağlı olarak edimlere hak kazanma koşulları itibarıyla çeşitli sosyal güvenlik kurumlarına tabi olarak geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesi ihtiyacından söz edilmez. Birleştirme ihtiyacı uzun vadeli malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarıyla ilgilidir. Maddede malullük ve ölüm dışında emeklilik ve yaşlılıktan söz edilmesi 506 ile 5434 sayılı Kanunlar arasındaki terminoloji farkıyla ilgilidir, yoksa her ikisiyle aynı sosyal risk, aynı uzun vadeli sigorta dalı kastedilmektedir.

Sigortalıların kendilerinin birleştirme hakkından yararlanmaları işin doğası gereğidir. Ancak uzun vadeli sigortalardan ölümden hak sahipleri eş, çocuk vd. bağlı sigortalılar olmakla, asli sigortalının birleştirme yapmadan vefat etmesi durumunda bağlı sigortalılar da birleştirme olanağından yararlanabilirler. Düzenlemede "emeklilik, malullük, yaşlılık ve ölümleri halinde kendilerine ve hak sahiplerine" şeklinde bu hakkın altı çizilmiştir.

²⁰ Bu sandıklarla ilgili olarak bkz. Tuncay/Ekmekçi/Gülver, 112; 695; Savaş Kutsal, 12-13.

TANIMLAR**Madde 3 – Bu Kanunda geçen;**

- a) “Kurum” ikinci maddede gösterilen sosyal güvenlik kuruluşlarını,
- b) “Hizmet süresi” kurumlara emeklilik keseneği veya malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi ödenmiş süreleri,
- c) “Sigortalı” kurumlara emeklilik keseneği veya malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi ödeyenleri,
- d) “Hak sahibi” sigortalının eş, çocuk, ana ve babalarını, ifade eder.

AÇIKLAMA

2829 sayılı Kanunun tanımlar başlıklı 3. maddesinde, hizmet birleştirmesinde temel kavramlar olarak dört tanıma yer verilmiştir. Buradaki tanımlar aslında m. 2’de kapsamla ilgili ifade edilenlerin bir daha açıklanması mahiyetindedir.

Buna göre Kanunun konusu çeşitli, farklı sosyal güvenlik kurumlarına tabi hizmet sürelerinin birleştirilmesi olmakla, Kanunda geçen kurum terimi ile 2829 sayılı Kanun döneminde faaliyette bulunan zorunlu sosyal sigorta kurumlarının kastedildiği açıktır. Bu kurumlar da tanımda, kapsam başlıklı m. 2’ye atıftan anlaşılacağı üzere T.C. Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu, Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun geçici 20 inci maddesine göre kurulan emekli sandıklarıdır.

Hizmet birleştirmenin konusu gereği başka ülkelerde o ülkenin sosyal güvenlik kuruma tabi geçen sigortalı hizmet sürelerinin Türkiye’de birleştirme suretiyle doğrudan dikkate alınabilmesi olanaklı değildir. Mülkîlik ilkesi gereği yabancı ülkelerde sigortalı hizmetler Türkiye’de ancak 3201 sayılı Kanundaki koşullarda yurtdışı hizmet borçlanması ile dikkate alınabilir. Yurtdışı hizmet borçlanması ise yabancı ülkede karşılık gösterilen hizmetin o ülkede geçerli sistem dahilinde değerlendirilmesine, örneğin aylık bağlanmasına engel değildir. Yabancı ülkelerdeki sigortalı hizmetlerin Türkiye’de birleştirmeye esas hizmet süresinden sayılmamasıyla ilgili bu temel kuralın istisnası, İsviçre ile olan ikili sosyal güvenlik sözleşmesi çerçevesinde hizmet transferidir.

Kanundaki hizmet süresi terimi, birleştirmenin sigorta kolu bakımından konusunu oluşturmaktadır. Dolayısıyla zorunlu sosyal güvenlik kurumlarına uzun vadeli sigortalılarla ilgili prim ödenmiş süreler birleştirmeye esas hizmet süresidir. Burada birleştirilecek hizmet süreleri bakımından vurgu, karşılığı prim ödenmiş değildir. Dolayısıyla 2829 sayılı Kanun bakımından

hizmet süresinin 506 sayılı Kanundaki sigortalılık süresiyle bir ilgisi yoktur. Hizmet süresinin bu şekilde karşılığı prim ödenmiş sürelerle sınırlandırılmasının bir sonucu, aşağıda inceleneceği üzere, m. 8’de geçen “son yedi yıllık fiili hizmet süresi içinde” ifadesi ile takvim olarak birleştirme tarihinden önceki yedi yılın kastedilmediğidir (örneğin 15.06.2024 birleştirme tarihine göre 15.06.2017 sonrası 7 yıl değil). Buradaki 7 yıl, birleştirme tarihinden önceki dönemde prim ödeme süreleridir. Buna göre birleştirmeden önceki 7 yılı bulmak için, geriye doğru prim ödeme süreleri 7 yıl ile sınırlı olarak toplanmalıdır. Örneğin birleştirmeden önceki üçüncü yılda bir yıl aktif (prim ödeyerek geçen) sigortalılık süresi yoksa, bu bir yıl tespitinde dikkate alınmaz.

Hizmet süresinin birleştirilmesinde bunun zorunlu sigortalılık niteliğinde olması ile tabi olduğu kanundaki şartlarda isteğe bağlı sigortalı olarak ödenmiş süreler olması arasında bir fark yoktur²¹.

Birleştirilecek hizmet süresinin öznesi olarak sigortalı, zorunlu sosyal güvenlik kurumlarında uzun vadeli malullük, yaşlılık (emeklilik) ve ölüm sigortalarına tabi prim ödemeleri olan kimselerdir. Hak sahibi ise, ölüm sigortasıyla ilgili asli sigortalının eş, çocuk, ana ve babalarını kapsar.

HİZMET SÜRELERİNİN BİRLEŞTİRİLMESİ

Madde 4 – Kurumlara tabi çeşitli işlerde çalışmış olanların hizmet süreleri, aynı tarihlere rastlamamak kaydıyla bu Kanuna göre aylık bağlanmasına hak kazanıldığında birleştirilir.

Ancak, hizmet süreleri toplamının aylık bağlanmasına yeterli olmaması halinde, bu Kanun hükümleri uygulanmaz.

AÇIKLAMA

Hizmet sürelerinin birleştirilmesi başlıklı m. 4’te farklı kurumlara tabi hizmet süreleri olan sigortalıların hangi şartlarda birleştirme imkanından yararlanabileceği, birleştirme sürecini işletebileceği düzenlenmiştir. Buna göre birleştirmenin ön şartı, sigortalının ya da hak sahiplerinin uzun vadeli sigortalardan edime hak kazanma şartlarını karşılamış olmasıdır²². Bu esas ilgili Yönetmelikte “Çeşitli kurumlara tabi olarak çalışmış bulunanların hizmet tasfiyesine ilişkin istekleri yerine getirilmez ve bu hizmetler, aylık bağlanması için başvuruluncaya kadar saklı tutulur” (m. 4) şeklinde ifade edilmiştir.

²¹ Tuncay/Ekmekçi/Gülver, 697.

²² Ayan, 170. Hizmet süreleri toplamı aylık bağlanmasına yeterli değilse birleştirme yapılmayacağı yönünde bkz. Sözer, 505, dn. 2; Sümer, 253.

Aksine yorum ile hizmet birleştirmesinin aylık bağlanması koşullarından bağımsız olarak her zaman m¼mk¼n olduğunun kabul edilmesi, hizmet birleştirmesinin niteliği ile bağdaşmaz. B¼yle bir imkan, sigortalının nihai aşamada hangi sigortalılık t¼r¼ne g¼re, hangi kurumdan aylık bağlanacağını belirleyebilmesi sonucunu doğurur ki sosyal sigortalar istisnai bazı haller dışında bu Şekilde sigortalıların ve işverenlerin tasarruflarına kapalıdır (5510 sK m. 92).

Aylık bağlanması için başvurulması halinde, birleştirilen hizmet s¼releri toplamına aylık bağlamaya yetkili kurum mevzuatına g¼re işlem yapılır. Bunun aşamaları olarak, farklı kurumlarda geçen sigortalı hizmetlerin birleştirilmesi, aynı zamanda 8. maddede ¼ng¼r¼len Şartlarda birleştirilmiş s¼reler toplamından aylık bağlanırken hangi sigortalılığın yasal Şartlarının dikkate alınacağının belirlenmesini gerektirir. İşte bu belirleme zorunluluğu, sigortalılık t¼r¼nden bağımsız hizmet birleştirmesine engel olur.

Kanundaki d¼zenlemeye g¼re hizmet birleştirmesinin temel Şartı, m. 8'e g¼re belirlenecek sigortalılık t¼r¼ne (kuruma ve kanuna) g¼re ilgilinin aylığa hak kazanmış olmasıdır. Uzun vadeli sigortalardan aylık tahsis talebini alan kurumun ¼nce, sigortalının beyanından hareketle, farklı kurumlardaki hizmet s¼relerini tespit etmesi gerekir. Bu tespitten sonra ikinci aşamada, m. 8'deki ¼l¼tlerle aylığın hangi sigortalılık h¼k¼mlerine g¼re bağlanacağını belirlemesi gerekir. Buna g¼re son yedi yıllık hizmet s¼resinde baskın (1261 g¼n ve daha fazla) olan sigortalılık t¼r¼ tespit edilir. Akabinde bu sigortalılık t¼r¼n¼n tabi olduğu yasada talep konusu aylıkla ilgili karşılanması gereken yaş, prim ¼deme g¼n s¼resi ve sigortalılık s¼resi Şartlarının karşılanıp karşılanmadığı kontrol edilir.

Birleştirilen s¼reler ¼zerinden bu Şartların karşılandığı anlaşılırsa hizmetlerin birleştirilmesi işlemi tekemm¼l ettirilir ve aylık bağlanır. Hizmet s¼releri toplamının aylık bağlanmasına yeterli olmaması halinde, birleştirme işlemi gerçekleştirilmeksizin aylık tahsis talebi reddedilir. "Aylık bağlanması için başvurulması halinde, birleştirilen hizmet s¼releri toplamı, ... aylık bağlanmasına yeterli olmadığı takdirde ise, ilgili kurumların her birinin kendi mevzuatına g¼re ve diğer kurumlarda geçmiş hizmetleri nazara alınmadan işlem yapılır" (Y¼netmelik m. 3). Buna g¼re birleştirme aylık bağlanmasından bağımsız bir işlem değildir.

Kanunda hizmet birleştirmesiyle ilgili bir başka vurgu, birleştirilecek hizmet s¼relerinin aynı tarihlere rastlamamasıdır. Bu kural sosyal sigortalar hukukunda geçerli teklik ilkesiyle ilgilidir. 5510 sayılı Kanun m. 53'te b¼t¼nc¼l bir d¼zenleme konusu olan teklik ilkesi, bu Kanun ¼ncesi d¼nemde farklı Kanunlarda doğrudan veya dolaylı biçimde ifade edilmişti. ¼rneėin 506 sayılı Kanuna g¼re "Kanunla kurulu emekli sandıklarına aidat ¼demekte olanlar" (m. 3/F) sigortalı olamazlar. Tersinden 5434 sayılı Kanuna g¼re Kurum iştirakçi olanlar da 506 sayılı Kanun sigortalısı olamazlar.

Kanundaki açık düzenleme karşısında örneğin sigortalının 506 ve 1479 sayılı Kanunlar kapsamındaki sigortalılıkları çakışırsa, teklik ilkesi gereği çakışan sürelerden sadece birine göre işlem yapılır, diğeri dikkate alınmaz. Daha açık deyişle sosyal sigortalar hukukunda bir ay 30 gündür, prim ödeme gün sayısı en çok 30 olabilir. Aynı ay için iki ayrı kuruma 30 gün olarak prim ödense bile sigortalının aylık tahsisinde dikkate alınacak prim ödeme gün süresi toplamı 60 değil, 30 gündür. Özetle farklı kurumlar nezdinde aynı dönemde çakışan prim ödeme süreleri birleştirmeye esas hizmetler değildir, aylık tahsisinde bunlardan sadece biri dikkate alınır. Hangisinin dikkate alınacağı meselesi ise teklik ilkesine göre çözülür.

Hizmet birleştirmesi aylık tahsis işlemlerinden bağımsız bir işlem değildir. Hizmet birleştirmesi uzun vadeli sigortalarda asli sigortalının yahut ölüm halinde bağlı sigortalıların aylık tahsisi talebinin bir unsurudur. Buna göre birleştirmeyi aylık tahsis edecek kurumun yapması mutlak değildir. Buna göre "Sigortalı veya hak sahipleri tarafından, aylığa katılacak kurumlardan herhangi birine, bu kurumun mevzuatına göre tahsis için yapılan ve kurum kayıtlarına alınmış olan başvuru, aylığı başlayacağı Kurum mevzuatına göre de geçerli sayılır" (Yönetmelik m. 11). Başvuru aylık tahsis talebi konuludur, bu başvuruyu alan kurum aylık tahsisi prosedürü kapsamında bir işlem olarak hizmet birleştirmesi için gerekli işlemleri resen yürütür.

Başvuruyu alan kurum, bu prosedür dahilinde ilgilinin diğerkurumlarda geçen hizmet sürelerini ve kendi mevzuatına göre gerekli tahsis belgelerini temin eder. Hizmetler bu surette tespit edilip birleştirildiğinde, aylığın tahsis talep edilen (genelde sonuncu) kurum değil de diğerbir kurum tarafından bağlanması gerektiğinin anlaşılması halinde, yazılı başvurunun aslı ve bu zamana kadar temin edilmiş olan tahsis belgeleri ile birlikte kendisinde geçmiş hizmet sürelerini ve gerekli ise kazanç durumunu aylığı bağlayacak Kuruma bildirir. Bu aşamadan itibaren tahsis işlemleri aylığı bağlayacak kurum tarafından tekemmül ettirilir.

HİZMETLERİN İHYASI

Madde 5 – Bir kurumla ilişiği kesildikten sonra diğerkurumlardan birinde sigortalı olanların, önceki kurumlarda birikmiş prim ve kesenekleri geri verilmez ve toptan ödemeleri yapılmaz.

Ancak;

a) Kesenek, prim veya toptan ödemelerini aldıktan sonra diğerkurumlardan birinde sigortalı olanlar aldıkları paraları;

1. İstekleri üzerine aylık bağlanacak olanların, istek tarihinden en az altı ay önce,

2. (Değişik:29/7/2003-4958/55 md.) Malullük veya ölüm, 60 yaşın doldurulması, T.C. Emekli Sandığına tabi görevlerden

kurumlarınca re'sen veya yaş haddinden emekliye sevk edilme nedenleriyle görevleri ile ilgileri kesilenlerin görevlerinden ayrıldıkları tarihten itibaren altı ay içinde, kendileri veya hak sahipleri tarafından, aldıkları kuruma o kurumun kendi mevzuatına göre hesaplanan tutarını

b) Kesenek, prim iadesi veya toptan ödeme hakkı doğduğu halde paraları zamanaşımına uğrayanların, zamanaşımına uğrayan paraları faizsiz olarak (a) bendinde yazılı süreler içinde kendileri veya hak sahipleri tarafından ilgili kuruma,

Toptan ödedikleri takdirde bunların da bu hizmetleri 4 üncü madde gereğince birleştirilir.

Ölüm halinde, toptan ödeme ihyalarının yapılabilmesi, hak sahiplerinin bu Kanuna göre birleşik hizmet süresi üzerinden aylığa hak kazanmaları şartına bağlıdır.

Ancak, kurumlardan birinden aylık bağlanmış (malullük ile vazife malullüğü aylığı bağlananlardan kontrol muayeneleri sonunda aylığı kesilmiş bulunanlar hariç) veya aylık alma haklarını kaybetmiş olanların, söz konusu devrelere ait hizmet süreleri yapılacak birleştirmede dikkate alınmaz.

AÇIKLAMA

Sosyal sigortalar hukukunda uzun vadeli sigortalara ilişkin toptan ödeme kurumu²³, hizmetlerin birleştirilmesi ile çelişki halindedir. İlki kişinin sosyal güvenlik hakkında vazgeçer biçimde sigortalı hizmetin tasfiyesine yönelirken, hizmet birleştirmesi "... hiçbir Kurumdaki hizmeti, yaşlılık, malullük ve ölüm aylığı gibi aylık bağlamalara yeterli olmayan sigortalı ve hak sahiplerine aylık bağlanmasını sağlamak ve değişik Kurumlardaki hizmetler birleştirilerek ziyan olmasını önlemek"²⁴ amacına yöneliktir.

Buna göre hizmetlerin ihyası başlıklı m. 5'in konusu belirli koşullarda toptan ödeme suretiyle sigortalı hizmetlerin tasfiyesini yasaklamak ve bu şekilde tasfiye edilmiş hizmetlerin ihya suretiyle birleştirmeye esas süreler dahil edilmesini sağlamaktır.

Toptan ödeme konusunda mülga mevzuatta 5510 sayılı Kanun m. 31'de olduğu üzere herhangi bir nedenle çalıştığı işten ayrılma veya işyerini kapatma ve yaşlılık aylığı bağlanması için gerekli yaş şartını doldurduğu halde prim ödeme gün sayısı ve diğer şartlar nedeniyle malullük ve yaşlılık aylığı bağ-

²³ Toptan ödeme hakkında bkz. 5510 sK m. 31. Ayrıca bkz. Sözer, 435 vd.; Tuncay/Ekmekçi/Gülver, 517 vd.; Güzel/Okur/Canıkioğlu, 638 vd.; Centel, 307; Uğur, 466.

²⁴ Y10HD 20.02.2024 E. 2021/5616 K. 2024/1542.

lanmasına hak kazanamama gerekir. Bu şekilde salt hizmetin geçtiği sigortalılık türü ve kurumla sınırlı bakış açısı, hizmetlerin birleştirilmesinden olan amaçları dışlar. Farklı kurumlar nezdindeki hizmetler birleştirildiğinde aylık koşullarının karşılandığı ihtimalde, birleştirmeyi göz ardı ederek toptan ödemeye imkân tanımak, sosyal güvenlik hakkından feragat niteliğindedir. Bu husus Yönetmelikte “Çeşitli kurumlara tabi olarak çalışmış bulunanların hizmet tasfiyesine ilişkin istekleri yerine getirilmez ve bu hizmetler, aylık bağlanması için başvuruluncaya kadar saklı tutulur” (m. 3) şeklinde isabetle vurgulanmıştır.

Buna rağmen toptan ödeme suretiyle tasfiye edilmiş hizmet sürelerinin ihyası ise belirli koşullarda mümkündür²⁵. 5510 sayılı Kanun öncesi dönemde yürürlükteki 506, 1479 ve 5434 sayılı Kanunlarda toptan ödeme ile tasfiye edilmiş hizmet sürelerinin ihyası konusu ayrı ayrı düzenlendiği halde, hizmetlerin birleştirilmesi konulu 2829 sayılı Kanunda ihya konusunun bir daha düzenlenmesi tekrar gibi değerlendirilebilir. Ancak 2829 sayılı Kanunda ihya konunun ayrıca düzenlenmesi hukuki bir gerekliliktir. Çünkü sosyal sigortalar hukukunda ihya için niteliği gereği toptan ödeme ertesinde yeniden malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemeye başlamak, başka deyişle aktif sigortalı olmak gerekir. Sigortalının yeni sigortalılığı toptan ödeme ile tasfiye ettiği sigortalılıktan ise ihya önceki toptan ödeme ile aynı kanun çerçevesinde cereyan edecektir. Buna karşın örneğin tasfiye edilen sigortalılık 506 sayılı Kanuna tabi ve ertesinde yeni sigortalılık 5434 sayılı Kanuna tabi ise, ihyanın 506 ve 5434 sayılı Kanunlar çerçevesinde gerçekleştirilmesi olanaklı değildir. Çünkü ihyanın dayanağı aktif sigortalılık, tasfiye edilmiş sigortalılıktan farklıdır. İşte bu gibi haller için 2829 sayılı Kanunda düzenlenmiştir.

Kanuna göre tabi oldukları eski sosyal güvenlik kurumlarından emeklilik keseneklerinin, sigorta primlerini veya (yaş haddi, malullük, sicilden emekliye sevk nedenleriyle ilişkisi kesilip de hizmetleri aylık bağlanmasına yeterli olmadığından) toptan ödemelerini almış olanlar, bu süreleri ihya edebilirler.

Sigortalı toptan ödeme tarihinden sonraki dönemde farklı bir sosyal güvenlik kurumuyla ilgilenmeyi gerektirecek başka işlere geçmiş olup da halen bu işlerde çalışanlarla daha sonra sözü edilen işlere girenlerin, aldıkları paraları aldıkları günden yatıracakları güne kadar %5 faizi ile ve defaten yatırmaları şartıyla eski hizmetleri ihya edilerek, yeni hizmetleriyle bu kanun hükümlerine göre emeklilikte birleştirili

Aynı şekilde görevlerinden ayrılmaları nedeniyle, durumlarına göre kesenek, prim iadesi veya toptan ödeme hakkı doğduğu halde bu paralarını kanunlarında yazılan süreler içerisinde almadıklarından ve bu süreleri geçirdikten sonra başka sosyal güvenlik kurumlarından herhangi birine tabi bir işe giren-

²⁵ İhya kurumu hakkında bkz. Sözer, 438 vd.; Uğur, 470.

lerde bu paraları faizsiz olarak yatırmaları halinde, yukarıdaki hizmet ihyası ve birleştirmesi imkanından yararlandırılırlar.

Ancak, hizmet ihyası yapılabilmesi için, yukarıda sözü edilen paraların, ilgili kuruma;

- a) İstekleri üzerine emekli olacakların, emekliliklerini istedikleri tarihten en az altı ay önce,
- b) Malullük, ölüm, 60 yaşın doldurulması, TC Emekli Sandığına tabi görevlerden, çalıştıkları kuruluşlarca re'sen veya yaş haddinden emekliye sevk edilme nedenleriyle görevlerinden ilişiği kesilenlerin, görevlerinden ayrıldıkları tarihten itibaren altı ay içinde,

kendileri veya hak sahipleri tarafından yatırılmış olması şarttır.

Toptan ödemelerin hak sahiplerince ihya edilebilmesi için önemli bir koşul, ihya edilecek hizmetle birleştirecek diğer hizmetler toplamının, son defa tabi olunan kurum mevzuatına göre hak sahiplerine aylık bağlanması için yeterli olmasıdır. Burada ölüm sigortasında aylığa hak kazanma koşullarının ölüm tarihinde tabi olunan sigortalılık türüne göre belirlendiğini hatırlatmak isteriz.

Sosyal güvenlik kurumlarından herhangi birinden gerek o kurumca müstakilen, gerekse değişik sosyal güvenlik kurumlarına tabi birleştirilmiş hizmetler üzerinden yaşlılık, malullük aylığı bağlandıktan gerekse bu kurumlardaki hizmetlerinden dolayı aylık alma haklarını (emeklilik haklarının düşmesi, aylık bağlama haklarının düşmesi gibi) kaybettikten sonra diğer bir sosyal güvenlik kurumuna tabi bir işe girilmesi halinde, bu yeni statü dolayısıyla geçen hizmetleri, bağlanmış bulunan aylıklarına esas alınan veya aylık bağlanmasına ait haklarını kaybetmiş oldukları hizmetleriyle birleştirmeye tabi tutulmaz.

Ancak, kurumlardan herhangi biri tarafından malullük veya vazife malüllüğü aylığı bağlananlardan, bu aylığı bağlayan kurum mevzuatına göre, aylık almakta iken veya aylığın durdurulmasına yol açan yeniden çalışma sona erdikten sonra tekrar tahsis talebinde bulunulması üzerine yapılan kontrol muayenesi sonunda malullük halinin devam etmediğinin anlaşılması nedeniyle aylığı kesilmiş bulunanlar, diğer bir kuruma tabi işe girmeleri halinde hizmet birleştirmesi hükümlerinden yararlanırlar.

SİGORTALILIK SÜRESİNİN BAŞLANGICI

Madde 6 - Kurumlardan herhangi birine ilk defa sigortalı olunan tarih, sigortalılık süresinin başlama tarihidir.

Şu kadar ki; emeklilik veya yaşlılık aylığına hak kazanılıp kazanılmadığının tespitinde, 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Ka-

nununa 1425 sayılı Kanunla eklenen ek 7 nci madde kapsamına girenler hariç, 18 yaşından önce kurumlardan herhangi birine sigortalı olanların sigortalılık sürelerinin başlama tarihi, 18 yaşını doldurdukları tarih kabul edilir.

AÇIKLAMA

Uzun vadeli sigortalarda edime hak kazanmak için temel koşullar yaş, prim ödeme gün süresi ve sigortalılık süresidir. Sigortalılık süresi, sigortalının ilk defa sigortalı olduğu tarihten aylık bağlanması için yazılı istekte bulunduğu, aylık bağlanması için istekte bulunmayan sigortalılar için ise ölüm tarihi arasında geçen süredir²⁶. Sigortalılık süresi prim ödeme süresinden esaslı derecede farklıdır. Kişi bir gün dahi çalışarak ilk defa sigortalı olduğunda sigortalılık süresi işlemeye başlar, ta ki aylık talebinde bulunana ya da ölene kadar. Aradaki sürede kişinin prim ödeyerek çalıştığı süreler ile çalışmadığı, aktif sigortalı olmadığı sürelerin sigortalılık süresi olarak bir farkı yoktur. Örneğin 18 yaşında bir gün sigortalı çalışan ve bir daha çalışmayan kişi 28 yaşına geldiğinde sigortalılık süresi 10 yıl ve prim ödeme gün süresi de 1 gündür.

Buna göre farklı kurumlarda geçen sigortalı hizmetlerin birleştirmesinde prim ödeme gün süreleri toplamının esas alınması önemlidir; ancak hizmet birleştirmesiyle olan amaçların gerçekleştirilmesi için yeterli değildir. Aylık bağlanması koşullarından sigortalılık süresi açısından farklı kurumlarda geçen prim ödeme sürelerinin toplanması dışında, toplanan sürelerden en eski Kurumdaki başlangıcın nihai sigortalılık süresi başlangıcı olarak dikkate alınması gerekir²⁷. Birleştirilen süreler üzerinden aylığa hak kazanma koşullarının ölüm veya son 7 yıldıki baskın sigortalılık türüne göre belirlenmesi ilkesi, sigortalılık süresi açısından dikkate alınmaz. Çünkü aylığın bağlanmasında esas alınacak sigortalılık, her zaman ilk başlayan sigortalılık türü olmayabilir.

2829 sayılı Kanunun kapsamındaki zorunlu sosyal güvenlik kurumları olarak Emekli Sandığı, Bağkur, SSK ve banka emekli sandığı vakıflarından birinde ilk defa sigortalı olunan tarih, diğer kurumlar açısından da sigortalılık süresinin başlama tarihidir.

Çalışma yaşına dair mevzuattaki sınırlandırmalar sigortalı olma yaşının da sınırındadır. İş hukukunda diğer istisnalar hariç 15 yaşından itibaren çalışmak mümkün olduğundan, eş zamanlı olarak sigortalı olmak da mümkündür. Ancak kanun koyucu 18 yaştan önceki sigortalı hizmetlerin sigortalılık süresi olarak değil, sadece prim ödeme hizmet süresi olarak dikkate alınabileceği kuralını kabul etmiştir. Buna göre sigortalı ilk defa örneğin 16 yaşında çalış-

²⁶ Sözer, 64; Güzel/Okur/Caniklioglu, 175-176; Korkusuz/Uğur, 383.

²⁷ Sözer, 505.

maya başlamış olsa bile emeklilik veya yaşlılık aylığına hak kazanıp kazanmadığının tespitinde 18 yaşını doldurduğu tarih sigortalılığın başlangıcı olarak alınır.

Maddede diğer Kanunlardaki özel düzenlemeler dikkate alınarak sigortalılık süresinin en erken 18 yaşın doldurulmasıyla başlayacağı kuralına istisnalar getirilmiştir. Bunlardan ilki, 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanununa 1425 sayılı kanunla eklenen Ek m. 7 kapsamına girip de bir meslek öğrenimi görek, meslekleri ile ilgili görevlerde kazai rüşt kararı almak suretiyle 15 yaşını doldurduktan ve 01.12.1970 tarihinden sonra T.C. Emekli Sandığına tabi görevlere girenlerdir. Örneğin sağlık meslek lisesinden 17 yaşında mezun olup akabinde Sağlık Bakanlığında hemşire olarak atanan bir kişi mahkemenin kazai rüşt kararı ile çalışmaya başlayabilir. Dolayısıyla bu hemşirenin sigortalılık başlangıcı 18 yaşını doldurduğu tarih değil, daha önce çalışmaya başladığı tarihtir.

Diğer istisna ise 506 sayılı Kanun kapsamında 01.04.1981'den önce ilk defa sigortalı olanlar hakkındadır. 506 sayılı Kanunda yapılan değişiklik ile sigortalılık süresi başlangıcının en erken 18 yaşın doldurulduğu tarih olacağı kuralı 01.04.1981'de yürürlüğe girmiştir. Daha önceden böyle bir sınırlandırma olmadığında 18 yaş öncesi sigortalı hizmetler aynı zamanda sigortalılık başlangıcıdır da.

GEÇERLİ HİZMET SÜRELERİ:

Madde 7 - 4 üncü maddede belirtilen hizmet süreleri toplamına; itibari hizmet süreleri ile prim ödenmemiş süreler katılmaz.

Ay üzerinden hesaplanan hizmet sürelerinin güne çevrilmesinde her ay 30 gün, gün üzerinden hesaplanan hizmet sürelerinin ayaya çevrilmesinde de her 30 gün 1 ay sayılır.

AÇIKLAMA

Sosyal sigortalar hukukunda ağır ve yıpratıcı işlerde çalışmaları nedeniyle diğer sigortalılara göre dezavantajlı durumda olanlar lehine uzun vadeli sigortalardan aylığa hak kazanmada bir kolaylaştırma sağlanır²⁸. Kolaylaştırma yaş, prim ödeme süresi vs. edimlere hak kazanma koşullarının onlar için farklı düzenlenmesi değil, yıpratıcı işlerde çalıştıkları ve prim ödedikleri sürelerle sınırlı olarak farazi ancak hem aylığa hak kazanma hem de aylığın hesaplanmasında dikkate alınan süreler kabulüdür. Mevcut 5510 sayılı Ka-

²⁸ Sözer, İtibari Hizmet, 2; Güzel/Okur/Caniklioğlu, 600; Tuncay/Ekmekçi/Gülver, 506; Çopuroğlu, 1106; Arıcı, 461; Korkusuz/Uğur, 366; Sümer, 222; Uşan, 213; Kayırgan, 129; Uğur, 352-353.

nunda bunlar fiili hizmet süresi zammı (m. 40) ile sadece kamu görevlisi 4c sigortalılara özgü itibari hizmet süreleridir. Farazi süreler fiili hizmet süresi zammında prim ödeme gün sayısından sayılırken, itibari hizmet süreleri sadece aylığın hesaplanmasında dikkate alınır, aylığın bağlanması için gereken prim ödeme gün sayısı olarak değerlendirilmez (Ayrıntılı bilgi için bkz. m. 40, 49).

Fiili hizmet süresi zammı ile itibari hizmet süresine ilişkin bu kısa açıklamalardan hareket ile 2829 sayılı Kanunun geçerli hizmet süreleri başlıklı 7. maddesinde hizmetlerin birleştirilmesinde dikkate alınmayacağı vurgulanan itibari hizmet süreleri ile prim ödenmemiş süreler, 2829 sayılı Kanunun yürürlükte olduğu dönemdeki mevzuata göre değerlendirilmelidir. Bu konuda bağımsız çalışan sigortalılara ilişkin 1479 sayılı Kanun kapsamında bir inceleme gerekmez. Çünkü kanun koyucu, sigortalıya farazi süreler kazandıran bu kurumların uygulanması ilave prim ödenmesini gerektirdiği gerekçesiyle, bağımsız çalışanları ne mülga 1479 ne de 5510 sayılı Kanunda bu tür kolaylaştırmadan yararlandırmıştır.

506 sayılı Kanun m. 60/E'de madenlerde yer altında çalışan sigortalılar lehine $\frac{1}{4}$ oranında prim ödeme gün sayısı eklenmesi 5510 sayılı Kanun m. 40'taki fiili hizmet süresi zammı ile benzer niteliktedir. Dolayısıyla bu ilave prim ödeme gün sayıları aylığa hak kazanmak için aranan süreden sayıldığından, 2829 sayılı Kanun m. 4 çerçevesinde hizmetlerin birleştirilmesinde dikkate alınacaktır. Buna karşın 506 sayılı Kanun ek m. 5'teki itibari hizmet süresinin hizmet birleştirmesi açısından herhangi bir fonksiyonu yoktur. Çünkü Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 18.02.2000 tarih ve E. 1997/1 K. 2000/1 sayılı kararında ifade edildiği üzere ek m. 5 sigortalıların sadece hemen üstte m. 6'da açıklanan sigortalılık süresini arttırır. Yoksa aylığa hak kazanma şartı olarak prim ödeme gün sayısından sayılmaz. Bu nedenle ek m. 5'teki itibari hizmet süresinin 2829 sayılı Kanun kapsamında herhangi bir fonksiyonu yoktur.

5434 sayılı Kanun hükümleri incelendiğinde m. 32'deki fiili hizmet süresi zammı, 5510 sayılı Kanun m. 40 ile benzer şekilde ilave prim ödeme gün sayısını arttırdığından hizmet birleştirmesinde dikkate alınacaktır. 5510 sayılı Kanun m. 49'un karşılığı olan 5434 sayılı Kanunun m. 35-38'deki itibari hizmet süresi sigortalının sadece aylığının hesaplanmasında dikkate alınıp, aylığa hak kazanmak için aranan prim ödeme gün süresinden sayılmadığından, hizmet birleştirmesinde herhangi bir fonksiyonu yoktur.

Yukarıda m. 4'e ilişkin açıklamalarda ifade edildiği üzere farklı kurumlarda geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesinin ön koşulu, bunların aynı tarihlere rastlamamasıdır. Bu noktada fiili hizmet süresi zammı kapsamında elde edilen ilave prim ödeme gün sürelerinin değerlendirilmesinde bunların kronolojik olarak hangi dönem ile ilişkilendirilebileceği sorusu akla gelmektedir. Örneğin 01.01.2001-31.12.2001 tarihlerinde eksiksiz çalışması nedeniyle 506 sayılı Kanun m. 60/E uyarınca 90 gün fiili hizmet süresi zammı primine

hak kazanan madenci sigortalının 01.01.2002'de işten ayrıldığını ve iki ay sonra 01.03.2002'de 1479 sayılı Kanuna tabi çalışmaya başladığını kabul edelim. İlave prim süresinin bunun dayanağı dönemden bağımsız olduğu kabul edildiğinde, 01.01.2002'den itibaren 90 günün dolduğu tarih 31.03.2002'dir, dolayısıyla Mart 2002'de bir ay 506 ve 1479 sayılı Kanunlar kapsamında iki ayrı hizmet süresinin çakıştığından söz edilir.

Ancak böyle bir bakış açısı isabetsizdir. Fiili hizmet süresi zammı tabi olduğu kanun düzenlemeleri çerçevesinde bunun dayanağı fiili çalışma sürelerinin karşılığı farazi prim ödeme süreleridir. Bu ilave süreler farazi de olsa edimlere hak kazanmada prim ödeme gün sayısı toplamına ilave edilir. Ancak bu durum farazi prim ödeme gün süresini dayanağı fiili hizmetten bağımsızlaştırılmaz. Bu açıdan 2829 sayılı Kanun m. 4'ten hareket ile, hizmet sürelerinin birleştirmesinde, bu süreler, dönemsel olarak fiili hizmet süreleri çalışmanın geçtiği döneme ait kabul edilir. Bu durumda m. 7/2'de ifade edilen her ay 30 gün sayılır kuralıyla çelişki yoktur, fiili hizmet süresi zammı olarak eklenen farazi prim ödeme gün sayısının niteliği, amacı böyle bir değerlendirmeyi gerektirir.

Geçerli hizmet süreleri başlıklı m. 7'de birleştirmede itibari hizmet süreleri dışında, prim ödenmemiş sürelerin de dikkate alınamayacağı vurgulanmıştır²⁹. Bilindiği üzere eski 506 ve 5434 sayılı Kanun ve şimdi 4a ile 4c sigortalıların primlerinin ödenmesinden işveren sorumludur. İşveren tarafından primlerin Kuruma fiilen yatırılmamış olması, o dönemin sigortalı hizmet süresinden sayılmasına engel oluşturmaz³⁰. Dolayısıyla m. 7'deki itibari hizmet süreleri 506 ve 5434 sayılı Kanuna tabi sigortalılar hakkında iken, prim ödenmemiş süreler 1479 sayılı Kanuna (şimdi 4b) tabi sigortalılar hakkında bir vurgudur. 5510 sayılı Kanunda uzun vadeli sigortalardan edime hak kazanma koşulları arasında sadece 4b sigortalılar hakkında aranan bir koşul, "yazılı talepte bulunduğu tarih itibarıyla genel sağlık sigortası primi dahil kendi sigortalılığı nedeniyle prim ve prime ilişkin her türlü borcunun olmaması"dır. Buna göre bağımsız çalışan sigortalıların kuruma primlerini ödemediği süreler prim hizmet süresi olarak dikkate alınamaz, birleştirmeye konu olamaz.

2829 sayılı Kanunun uygulanmasına dair Yönetmeliğin birleştirilemeyecek hizmetler başlıklı 5. maddesinde, m. 7'de olmayan bir kurala yer verilmiştir. Kural 1479 sayılı Bağkur Kanununun ek geçici 4. maddesine göre isteğe bağlı sigortalılar hakkındadır. İsteğe bağlı Bağkur sigortalılarının geriye

²⁹ Sözer, 505, dn. 3.

³⁰ Kurum daha önceden hizmet tespiti davasıyla tespit edilen sigortalı prim ödeme sürelerini, primleri işverenden tahsil ettikten sonra dikkate alırken, 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu m. 4 ile hukuka aykırı bu uygulamaya son verilmiştir. Bu yeni düzenlemede "Kurum, yargılamaya sonucu verilecek kararı kesinleştikten sonra uygulamakla yükümlüdür" denilerek, mahkeme kararında tespit edilen sürenin bu döneme ilişkin primlerin işverenden tahsil edilip edilmemesinden bağımsız, derhal dikkate alınması gerekmektedir.

doğru yaptıkları 10 yıllık borçlanma karşılığı kazanılan hizmet süreleri, 2829 sayılı Kanunun 8. maddesindeki esas dahilinde aylık koşullarının 1479 sayılı Kanun çerçevesinde değerlendirildiği durumda dikkate alınabilecektir. Buna karşın son 7 yıllık hizmet süresi döneminde 506 (4a) veya 5434 (4c) yahut banka emekli sandığı sigortalılıkları baskın olur ve bunlardan biri kapsamında işlem yapılması gerekirse, önceki 10 yıllık dönemde 1479 sayılı Kanun kapsamındaki isteğe bağlı sigortalılık süreleri dikkate alınamayacak, birleştirmeye tabi tutulamayacaktır. 2829 sayılı Kanunda olmayan böyle bir sınırlandırmanın yönetmelik ile kabulünde hukuk tekniği açısından isabetli olmadığı açıktır.

Farklı kanunlarda kullanılan terminoloji hizmetlerin birleştirmesinde bazı tereddütlere neden olabilir. Örneğin 5510 sayılı Kanunda ay ve yıl tanımları (m. 3 b. 14-15) böyle bir ihtiyacı karşılar. Mülga mevzuat döneminde 506 sayılı Kanunda sigortalılık süresi ve prim ödeme sün sayısı ayrımı varken, 1479 sayılı Kanunda sigortalılık süresi ay şeklinde tanımlanmıştır. Çünkü Bağkur, 4b sigortalılığında fiilen çalışılan ve çalışılmayan süreler ayrımının bir önemi yoktur, sigortalı ay içinde çalıştığı ve çalışmadığı süreler fark etmeksizin 30 gün üzerinden prim ödemelidir. Oysa 506 sayılı Kanun kapsamında bir sigortalı örneğin kısmi süreli çalışması nedeniyle bir ayda söz gelimi 10 gün için prim ödeyebilir.

2829 sayılı Kanun m. 7/2'de farklı kurumlarda geçen hizmetlerin birleştirilmesi işleminde terminolojik farklılıklardan kaynaklanabilecek tereddütleri giderir bir hükme yer vermiştir. Buna göre aylığı bağlanacak kurum tarafından diğer kurumlarda geçen hizmet sürelerinin değerlendirilmesinde,

- Yıl üzerinden hesaplananların güne çevrilmesinde her yıl 360 gün,
- Ay üzerinden hesaplananların yıla çevrilmesinde 12 ay 1 yıl, güne çevrilmesinde her ay 30 gün,
- Gün üzerinden hesaplananların aya çevrilmesinde 30 gün 1 ay, yıla çevrilmesinde 360 gün 1 yıl sayılır.

AYLIğI BAğLAYACAK KURUM

Madde 8 – Birleştireilmiş hizmet süreleri toplamı üzerinden, ilgililere; son yedi yıllık fiili hizmet süresi içinde fiili hizmet süresi fazla olan kurumca, hizmet sürelerinin eşit olması halinde ise eşit hizmet sürelerinden sonuncusunun tabi olduğu kurumca, kendi mevzuatına göre aylık bağlanır ve ödenir.

Ancak, malullük, ölüm, 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu-na göre yaş haddinden re'sen emekli olma, (Ek ibare: 27/1/2000 - 4505/1 md.) süresi kanunla belirlenen vazifelere atanma veya seçilme ve bağlı oldukları kurumun kanunla değiştirilmesi hal-

lerinde ilgililere hizmet sürelerinden sonucusunun tabi olduğu kurumca, kendi mevzuatına göre aylık bağlanır.

AÇIKLAMA

2829 sayılı Kanunun en çok yargı kararına konu olan hükmü, hiç kuşkusuz aylığı bağlayacak kurumun belirlenmesine ilişkin 8. maddesidir. Maddenin hukuki uyumsuzluklara neden olan yönü kurumun belirlenmesiyle ilgili değildir. Çekişme, sigortalı açısından farklı kurumlarda geçen hizmet sürelerinin birleştirilmesinin bir imkân mı yoksa yasal zorunluluk mu olduğuna yönündendir.

Farklı kurumlarda farklı kanunlara tabi olarak geçen sigortalı hizmetlerin birleştirilmesi, salt hizmetlerin geçtiği kurumlar arasındaki finansal ilişkiyle bağlantılı değildir. Madde 13'te düzenlenen kurumlar arası hesaplama daha önemlisi, tabi olunan kanun ve kuruma bağlı olarak sosyal sigortalılık haklarında esaslı derecede farklılıkların söz konusu olabilmesidir. Yargıtay'ın isabetle işaret ettiği üzere

“Sosyal Güvenlik Kurumları arasında, sadece bağlanan aylıkların seviyesi bakımından değil, koruma kapsamına alınan tehlikeler, hak kazanma şartları bakımından da farklılıklar olduğu belirgindir. Önemli olan, hangi Kurum olursa olsun, aynı külfete katlanan insanların aynı haklara sahip olmasının sağlanması geçerli bir çözüm yoludur. Esasen, Sosyal Güvenlik Kurumlarının görevi, Sosyal Sigorta Kanunları çerçevesinde kapsama aldıkları kişileri koruma garantisini sağlamaktır. Sosyal sigorta hukukunda amaç, yüksek standartta sosyal güvenlik sağlayan bir sistemin oluşturulmasıdır”³¹.

Bu açıdan sigortalının farklı kurumlarda farklı kanunlara tabi olarak geçen sigortalı hizmetlerinin birleştirilmesi, basitçe prim ödeme gün sayıları toplamının dikkate alınmasından ibaret bir işlem değildir. Bundan daha önemli olarak birleştirme sigortalının edimlere hak kazanma ve edim miktarları açısından tabi olacağı sigortalılık statüsünün belirlenmesi anlamına da gelmektedir. Bu belirleme sigortalının aylığa hak kazanma koşulları, aylığın hesaplanması ya da tabi olacağı diğer şartların da belirlenmesi anlamına gelir.

Aylığı bağlayacak kurumun belirlenmesinde geçerli ilkeler m. 8'de düzenlenmiştir. Düzenleme içeriğine bakıldığında, 5510 sayılı Kanun m. 53/6 ile benzer bir yaklaşım görülmektedir. Hizmetlerin birleştirilmesi uzun vadeli sigortalara tabi süreler için olup, her üçü uzun vadeli olsa da yaşlılık sigortası ile malullük ve ölüm sigortalarının konusu itibarıyla aynı şartlara tabi tutulması isabetli değildir. Yaşlılık sigortası edimlerinden yararlanmaya baş-

³¹ Y10HD 20.02.2024 E. 2021/5616 K. 2024/1542.

lamada sigortalının sınırlı da olsa tasarrufu mümkünken, malullük ve ölüm zamanlama açısından bir tercih değildir. Buna göre hizmet birleştirmesinde aylığın bağlanacağı sigortalılık statüsü ile kurumun belirlenmesinde yaşlılık sigortası ve malullük ile ölüm sigortaları için farklı esaslar geçerlidir.

Yaşlılık sigortasıyla ilgili 5510 sayılı Kanun m. 53/6'da, ilk defa bu Kanun döneminde sigortalı olanların sigortalı hizmetlerinin birleştirilmesinde tüm sigortalılık süresi boyunca baskın olan sigortalılık türünün esas alınacağı kuralı vardır. Bu şekilde belirli bir dönem ile sınırlandırılmaksızın sigortalının ilk defa sigortalı tescili tarihinden yaşlılık aylığı tahsis talep ettiği tarihe kadar olan tüm hizmetler dikkate alınır. Bunlar, 4a, 4b ya da 4c en fazla olan statüye göre birleştirme ile aylık tahsisi gerçekleştirilir. Hangisinin en önce başladığı ya da en son sona erdiğinin bir önemi yoktur. 2829 sayılı Kanun m. 8'in suistimaline yönelik uygulamalar³² gözetildiğinde, bize göre isabetli olan yöntem de budur.

Buna karşın 2829 sayılı Kanun m. 8'de birleştirilen hizmetlerin hangi kanun, sigortalılık ve kuruma göre değerlendirileceğinin tespitinde, aylık tahsis talep tarihinden geriye doğru son 7 yıllık sigortalı hizmet süresinde baskın olanın dikkate alınması kuralı vardır. Yargıtay HGK kararında ifade edildiği üzere "Sosyal güvenlik kurumları arasında norm ve standart birliği bulunmamaktadır. Sosyal güvenlik kurumları arasında, yalnızca aylıkların seviyesi bakımından değil koruma kapsamına alınan tehlikeler ve hak kazanma şartları bakımından da farklılıklar olduğu belirgindir. Nitekim SSK'nun en geniş kapsamlı koruma garantisi sağlayan sigorta kurumu durumunda olduğu bilinen bir gerçektir"³³. Dolayısıyla sigortalının emeklilik öncesi dönemde kendisi için en iyi olduğunu düşündüğü kurumdan, statüden emekli olabilmek için işini, faaliyetini değiştirerek, emekli olmak istediği sigortalı statüsünde çalışabilmesi isabetlidir.

Bu kural esasen sosyal sigortanın amaçlarına uygunsuz da Yargıtay kararlarına yansıyan olaylardan uygulamada yaygın biçimde suistimal edildiği görülmektedir³⁴. Uygulamada özellikle Bağkur sigortalıları emeklilikleri yaklaştığı zaman 506 sayılı Kanun hükümlerine göre emekli olabilmek adına Bağkur sigortalılığına esas faaliyetine resmi kayıtlarda son vermekte; ancak faaliyetini fiilen sürdürmekte, tanıdığı ya da tanımadığı bir işverene ait işyerinden kendisi için sigortalı bildirimini yaptırmaktadır. Bu şekilde hayali sigortalılık hiç de az değildir, dolayısıyla 5510 sayılı Kanun döneminde ilk defa sigortalı olanlar hakkında tüm dönemin dikkate alınması suistimalin önüne geçecektir, isabetlidir³⁵.

³² Bu uygulamalar hakkında bkz. Ayan, 171.

³³ 06.03.2002 E. 2002/21-132 K. 2002/139.

³⁴ Ayan, 171.

³⁵ Benzer yönde bkz. Ayan, 171.

2829 sayılı Kanun m. 8 uyarınca aylığı bağlayıp ödeyecek Kurumun tayininde, sigortalıların yaşlılık, emeklilik aylığı tahsis talebinden geriye doğru prim veya kesenek ödenerek geçen son yedi yıllık fiili hizmet (360 gün x 7 yıl = 2520 gün) süresi esas alınır³⁶. Son 7 yılda 1261 ya da daha fazla prim ödeme gün sayısı olan sigortalılık ve kurum, birleştirme ertesinde aylığa hak kazanma ve hesabında dikkate alınacak hukuki statüyü oluşturur³⁷. Buradaki 1261 gün uygulamada sıklıkla rastlandığı üzere son 7 yılda iki ayrı statüde sigortalılık olduğu hallerde aranır. İstisna da olsa son 7 yılda (2520 günde) üç ayrı statüde sigortalılık hali söz konusu olursa, hizmet birleştirmesi ve aylık tahsisi bunlardan en çok olana tabi olur, bu süre matematik olarak en az 841 gündür.

Yukarıda m. 4'e ilişkin açıklamalarda ifade edildiği üzere aylık tahsis tarihinden geriye doğru son 7 takvim yılı değil³⁸, bir ay 30 ve bir yıl 360 gün hesabıyla geriye doğru 2520 gün prim ödeme gün sayısına ulaşıldığı dönem olarak dikkate alınır. Başka deyişle sigortalının arada uzun vadeli sigorta primi ödemediği, başka deyişle çalışmadığı süreler dışlanarak, geriye doğru 2520 prim ödeme gün sayısına ulaşıldığı tarih, son 7 yıldır³⁹.

Geriye doğru son 7 takvim yılında örneğin sigortalının 2 yıl çalışmadığı, sigortalı olarak prim ödemediği dönem varsa, geriye doğru 9 yıldaki farklı statüdeki prim ödeme süreleri toplamına göre değerlendirmede bulunulur. Aylığın bağlanıp ödenmesi, bu süre içinde fiili hizmet süresi (prim ödeme gün sayısı) fazla olan Kurumca, hizmet sürelerinin eşit olması halinde eşit hizmet sürelerinden sonuncusunun tabi olduğu kurumca ve kendi mevzuatına göre yapılır⁴⁰.

Son 7 yıllık hizmet süresine göre değerlendirmede, son defa tabi olunan kurum dışındaki kurumlarca aylık bağlanması gerektiği anlaşıldığında, aylığı bağlamaya yetkili önceki kurum mevzuatında belirtilen şartların yerine getirilmiş olması gerekir. Başka deyişle yaşlılık aylığı için karşılanması gereken yaş, prim ödeme ve sigortalılık süreleri tabi olunan son Kanuna göre değil, baskın olan sigortalılık süresinin geçtiği Kurumun tabi olduğu kanuna göre belirlenir.

Yaşlılık sigortasında açıklanmaya çalışıldığı üzere kişinin hangi sigortalılık türüne göre aylık tahsis edileceğiyle ilgili az çok bir tasarruf imkânı vardır. Örneğin emeklilik yaşını doldurduğu halde emekli olmayıp, m. 8'deki esaslarda aylığın bağlanacağı statüyü değiştirmesi mümkündür. Buna karşın ölüm ve malullük sigortalarında aylığa hak kazandıran ölüm ve malullükte

³⁶ Güzel/Okur/Caniklioğlu, 186; Tuncay/Ekmekçi/Gülver, 698; Centel, 122; Sümer, 253; Kayırgan, 247.

³⁷ Sümer, 253.

³⁸ Ayan, 170-171; Kayırgan, 253.

³⁹ Güzel/Okur/Caniklioğlu, 186.

⁴⁰ Bkz. Sözer, 505; Korkusuz/Uğur, 388-389.

sigortalının bir tercihinden söz edilemez. Yine yaşlılık sigortasıyla ilgili bazı ihtimallerde sigortalının bir tasarrufu mümkün olmayabilir. Bu nedenle kanun koyucunun sigortalının sigortalılık statüsüyle ilgili bir tercih imkanının olmadığı hallerde, aylık tahsis talebine neden olan vakianın meydana geldiği tarihteki güncel sigortalılık türüne ilişkin hükümlerin uygulanacağı kabulü isabetlidir. Buna göre

- Malulen emeklilik,
- Ölüm nedeniyle dul ve yetim aylığına hak kazanma,
- 5453 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanununa göre, kurumlarınca yaş haddi sebebiyle re'sen emekliye sevk edilme,
- Sigortalının süresi kanunla belirlenen vazifelere atanması (örneğin HSK üyeliği) veya seçilmesi (örneğin belediye başkanlığına seçilme),
- Sigortalıların bağlı oldukları sosyal güvenlik kurumlarının kanunla değiştirilmesi,

hallerinde, sigortalılara ve hak sahiplerine son yedi yıllık sigortalı hizmet süresi nazara alınmadan, sonuncu hizmetin tabi olduğu kurumca kendi mevzuatına göre aylık bağlanır ve ödenir⁴¹. Malullük ve ölüm sigortalılarından aylık bağlanması açıktır. Yine kurumlarınca yaş haddi sebebiyle re'sen emekliye sevk edilme halinde ise sigortalının iradesi dışında gelişen bir süreç söz konusudur.

Yönetmelik T.C. Emekli Sandığına tabi görevlerde çalışmakta olanlardan kurumlarınca yaş haddinden, re'sen ve istekleri üzerine emekliye sevk edilecekler için, 5334 sayılı Kanunun emekliye sevkle ilgili hükümlerini saklı tutmuştur. Bu kapsamdaki iştirakçiler için 5434 sayılı Kanunun ilgili hükümlerinin 2829 sayılı Kanuna göre uygulama önceliği bulunmaktadır.

Son olarak, sigortalı hizmetlerin birleştirilmesiyle ilgili en çekişmeli konu, Kurumun sigortalıları birleştirmeye zorlayıp zorlayamayacağıdır. Genel bir bakışta, tüm hizmet süreleri toplamının sigortalı için en yüksek aylık anlamına geleceği söylenebilir. Ancak 5510 sayılı Kanun öncesi dönemde 506, 1479 ve 5434 sayılı Kanunlardaki aylık koşulları ile miktarları dikkate alındığında hem aylık tahsis koşulları hem de aylık miktarı açısından önemli olanın toplam hizmet süresi değil, tahsisin hangi kuruma, kanuna tabi olduğu görülür. Örneğin 506 sayılı Kanuna göre daha az sigortalılık ve prim ödeme gün sayısı ile 1479 sayılı Kanuna göre daha kolay şartlarda ve daha yüksek düzeyde aylık bağlanması olasıdır. Bu açıklamayı 5510 sayılı Kanun dönemine uyarlıysak 4a sigortalısı olarak aylık tahsisi ve aylık tutar, 4b sigortalılığı kıyasla daha sigortalı lehindedir. Örneğin 7500 gün prim ödemesi olan sigortalı 4a hükümlerine göre 7200 gün ile emekli olabilecekken, 4b statüsünde emeklilik için 9000 günü doldurması gerekir.

⁴¹ Sözer, 505; Güzel/Okur/Canıklıoğlu, 187.

İşte bu nedenle uygulamada birçok kişi hizmet birleştirmesinde son 7 yıl kuralına göre Bağkur / 4b emeklilik koşullarına tabi olduklarında, şayet 4a ve 4c hizmet süreleri yeterli ise 4b hizmetlerin birleştirilmemesini istemektedir. Acaba sigortalının bu konuda bir tasarrufu mümkün müdür? Kurum 2829 sayılı Kanun uygulamasında birleştirmeyi resen gerçekleştirmektedir. Yargıtay bu konuda göre isabetli bir içtihat geliştirmiştir⁴². Konu hakkında güncel çok sayıda karar varsa da Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 06.03.2002 tarih ve E. 2002/21-132 K. 2002/139 sayılı kararı çekişmenin tüm yönlerini kapsamaktadır:

“Davacının birleştirilmesini talep ettiği kurumlardaki primi ödenmiş hizmetleri toplamı üzerinden Sosyal Sigortalar Kurumu’nca bağlanacak yaşlılık aylığı parası, Bağ-Kur hizmetlerinin de birleştirilme yoluyla Bağ-Kur’dan bağlanacak yaşlılık aylığı parasından çok daha fazla olduğu gibi, 21. Hukuk Dairesinin bozma kararında dayandığı yasadaki sözcükten hareket edildiğinde Bağ-Kur’dan aylık bağlanabilmesi için davacıya Bağ-Kur kapsamına alındığı tarihten itibaren birikmiş prim ve gecikme zamları toplamını kuruma ödemesi külfeti yüklenmiş olur ki, bu husus sosyal güvenlik sistemi ile yasanın amacına da aykırılık oluşturur. Özel daire; söz ve deyimlerin lafzi anlamına sıkı sıkıya bağlanarak yasa maddesini yorumlayıp sonuca kavuşturmuştur. Ne var ki, çoğu defa tek başına metinden hareket ederek yorum yoluyla başvurma sağlıklı sonuca kavuşmayı önleyebilir. Yasanın amacı sözle (lafızla) çelişiyorsa, söze değil öze önem verilmek gerekir. Yorumda asıl olan, adalete uygun sonuca kavuşmak olmalıdır.

Bir kanun hükmünün, yasaya konuluş amacına aykırı sonuç doğuracak şekilde yorumlanması hukuk ilkelerine ve yasanın hem sözü ve hem de özü ile uygulanmasını öngören MK.’nın 1. maddesine uygun olmaz. (Bkz. 22.2.1997 gün ve 1/1 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararı). Gerçekte de; somut olayda izlenildiği gibi, sosyal güvenlik kurumları arasında norm ve standart birliği bulunmamaktadır. Sosyal güvenlik kurumları arasında, yalnızca aylıkların seviyesi bakımından değil koruma kapsamına alınan tehlikeler ve hak kazanma şartları bakımından da farklılıklar olduğu belirgindir. Nitekim, SSK.’nın en geniş kapsamlı koruma garantisi sağlayan sigorta kurumu durumunda olduğu bilinen bir gerçektir.

Önemli olan, hangi kurum olursa olsun, aynı külfete katlanan insanların aynı haklara sahip olmasının sağlanması geçerli bir çözüm yoludur. Esasen, sosyal güvenlik kurumlarının görevi sosyal sigorta kanunları çerçevesinde kapsama aldıkları kişileri koruma garantisini sağlamak-

⁴² Sigortalı hizmetlerin birleştirilmesine gerek kalmaksızın herhangi bir kurumdan aylığa hak kazanabiliyorsa, hizmet birleştirmesi uygulanmadan aylık koşullarının gerçekleştirildiği Kurum tarafından aylığın bağlanması yönünde bkz. Güzel/Okur/Canıklıoğlu, 187; Tuncay/Ekmekçi/Gülver, 699; Ayan, 173; Kayırgan, 248.

tır. Sigorta hukukunda amaç, yüksek standartta sosyal güvenlik sağlayan bir sistemin oluşturulmasıdır. Yine, sosyal sigortalar külfet-nimet dengesi üzerine kurulan kurumlardır. O nedenle, külfetin (çalışıp primleri ödemek) karşılığının alınmaması sosyal güvenlik sisteminin amacıyla bağdaşmaz ve böyle bir uygulama da kabul edilemez. Buna, aksi bir yorum, sisteme duyulan güveni ortadan kaldırır. En önemlisi, yükümlülüklerini zamanında yerine getirenlerin bir anlamda cezalandırılması olur ki, bu sosyal adalet duygusunu aşındırır. Öte yandan bozma kararında görüldüğü şekliyle yasa yorumlandığında; çalışıp inanıp güvenerek, primlerini ödeyen sigortalı katlandığı külfetin karşılığını alamayacaktır. Farklı bir anlatımla, en fazla ödemediği halde, en az alacaktır. Bu durum külfet-nimet dengesini bozacağından, üstün görülemez dahası, yasanın aradığı koşulları yerine getiren özellikle istenilen hizmet sürelerini çalışıp dolduran ve primlerini düzenli bir şekilde ödeyen sigortalının ona uygun hakkını alması zorunludur.

Esasen, 2829 Sayılı Yasanın amacı hiçbir kurumdaki hizmeti aylık bağlanmasına yeterli olmayan sigortalı ve hak sahiplerine aylık bağlanmasını sağlamak ve değişik kurumlardaki hizmetler birleştirilerek ziyan olmasını önlemektir. Yasa ile sosyal güvenlik sağlayarak kişileri yaşadıkları toplum içinde insan onuruna yaraşır şekilde onu başkalarına muhtaç etmeyecek bir hayat standardı sağlanmak istenmiştir. Aksinin düşünülmesi Anayasanın “sosyal güvenliğin bir insan hakkı olduğuna” ilişkin ilkesine de aykırılık oluşturur. Nitekim, aynı ilkedan hareket edilerek kişilere askerlik hizmetinden veya yurt dışı hizmetlerinden, yaşlılık aylığı bağlanmasına yetecek kadar süreyi borçlanarak değerlendirme olanağı tanınmış, tüm süreyi borçlanma zorunluluğu konmamıştır.

Yukarıda açıklananlar ışığı altında; özel dairenin bozma kararında belirtildiği şekilde, söz ve deyimlerin lafzi anlamına sıkı sıkıya bağlanarak, 2829 Sayılı Yasa’dan yararlanabilmek için kişiyi tüm sosyal güvenlik kurumlarına tabi hizmet sürelerini birleştirmeye zorlamanın sosyal güvenlik sistemi ve yasanın amacı ile bağdaşmadığı gerçeği karşısında, “Bağ-Kur hizmetini birleştirmek istemeyen davacıya, üç kurumdaki hizmetleri toplamı ile yaşlılık aylığına hak kazanması nedeniyle son yedi yılda en fazla hizmetin geçtiği Sosyal Sigortalar Kurumu’nca aylık bağlanması gerektiğine” dair mahkemece verilen direnme kararı yasanın amacına ve sosyal güvenlik sistemine tamamen uygun olduğundan onanmalıdır”.

Bu karar 2002 tarihli olsa da Yargıtay’ın güncel uygulaması aynı yöndedir (Örneğin Y10HD 17.04.2024 1578/3999).

AYLIĞIN HESABINDA ESAS ALINACAK KAZANÇLAR

Madde 9 – Birleştirilen hizmet süreleri üzerinden Sosyal Sigortalar Kanununa göre hesaplanacak aylık miktarının tespitinde, T.C. Emekli Sandığına tabi işlerde emekli aylığı bağlanmasına esas aylıklar ile diğer kurumlardaki prime esas kazanç tutarları dikkate alınır.

AÇIKLAMA

Aylığın hesabında esas alınacak kazançlar başlıklı m. 9 ile uygulanacak esaslar başlıklı m. 10, aylığı bağlayacak kurum başlıklı m. 8'in devamı niteliğinde hükümlerdir. Hizmet birleştirmesi basitçe farklı kurumlardaki sigortalı hizmet sürelerinin toplanmasından ibaret değildir. Birleştirmenin sonucu olarak aylığı hangi kurumun bağlayacağı, aylığa hak kazanma koşulları ile hesaplanmasının ve güncellenmesinin hangi kanun hükümlerine tabi olduğunun belirlenmesi gerekir.

Yaşlılık aylığı hesabında belirleyici unsurlardan ikisi prim ödeme gün sayısı (hizmet süresi) ile aylık düzeyinin hesabına esas prime esas kazançtır. Madde 8'deki "...tabi olduğu kurumca, kendi mevzuatına göre aylık bağlanır ve ödenir" hükmünden, aylığın hesaplanmasının da bu kurum mevzuatına göre yapılacağında tereddüt yoktur. Buna rağmen m. 8'de vurgu prim ödeme gün sayısına (hizmet süresi) dair olup, m. 9'da bu süreler için bildirilen prime esas kazançlar toplamının aylığın hesabında dikkate alınacağı vurgulanmıştır.

Maddedeki "Sosyal Sigortalar Kanununa göre hesaplanacak aylık miktarının tespitinde, T.C. Emekli Sandığına tabi işlerde emekli aylığı bağlanmasına esas aylıklar ile diğer kurumlardaki prime esas kazanç tutarları" vurgusu, 506, 1479 ve 5434 sayılı Kanunların prime esas kazançla ilgili terminolojik farkından kaynaklıdır. 506 sayılı Kanun m. 77'de 5510 sayılı K. m. 80 ile benzer şekilde sigortalının ay içindeki ücret ve diğer sosyal ödemeleri kapsar biçimde kazançları toplamı üzerinden prim tahsil edilmekte, bu aylık kazanç düzeyi ileride aylığın hesabına esas vergi hukukundaki deyim ile matrahı oluşturmaktadır. 1479 sayılı Kanunda sigortalının fiili kazanç düzeyinin bir önemi yoktur; belirli bir taban ve tavan arasında sigortalının tercih ettiği düzey, prime esas kazançtır. 5434 sayılı Kanunda ise iştirakçilerin ücretlerinden kesenek kesilmesi söz konusudur. 506 ile 5434 sayılı Kanunlar prime esas kazanç ve prim ödenmesi bakımından benzer esası yansıtır, fark prime esas kazanç yerine aylık ve prim yerine kesenek terimlerinin kullanılmasıdır.

Bu farklı terminoloji nedeniyle, m. 9'da 5434 sayılı Kanun kapsamında aylık hesabında prime esas kazançlar değil aylık bağlanmasına esas aylıklar özellikle vurgulanmıştır.

UYGULANACAK ESASLAR

Madde 10 – Bu Kanun uyarınca bağlanacak aylıkların ödenmesinde ve kesilmesinde, aylığı bağlayan kurum mevzuatındaki esaslar uygulanır.

AÇIKLAMA

Hizmet birleştirmesinin bir özelliği, farklı sosyal güvenlik kurumlarında farklı statülerde geçen sigortalılık süreleri birleştirildiğinde, bu sürelerin tamamı artık m. 8'deki esaslarda tespit edilen sigortalılık statüsünden kabul edilmektedir. Örneğin birleştirme sonucunda son 7 yıllık dönemde baskın olan 4a sigortalılık esas alınır, toplam süreye dahil edilen 4b ve 4c süreler de 4a olarak işlem görür.

Buna göre aylık bağlanmasından sonraki tüm işlemler, aylığın ödenmesi, artırılması, kesilmesi vb. tüm hususlar, m. 8'e göre belirlenen sigortalılığın tabi olduğu mevzuat hükümlerine göre gerçekleştirilir. Yoksa birleştirilen farklı sigortalılık süreleri için tabi oldukları düzenlemelere göre ayrı ayrı işlem yapılması, hizmet birleştirmesi kurumunun niteliği ile bağdaşmaz. Bu açıdan hizmet birleştirmesinin farklı türden sigortalı hizmet sürelerinin niteliğini değiştirir etkisinden söz edilir. Örneğin m. 8'e göre aylığın 506 sayılı Kanuna (4a sigortalılık hükümlerine) göre bağlanması gerektiğinde, birleştirilen 1479 sayılı Kanun (4b) hizmet süreleri artık 506 sayılı Kanun kapsamında geçmiş gibi işlem görür.

KANUNUN UYGULANMAYACAĞI HALLER

Madde 11 – Görevden dolayı meydana gelen, malullük ve ölüm ile iş kazaları ve meslek hastalıkları hallerinde bu Kanun hükümleri uygulanmaz.

Şu kadar ki, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 92 nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ayrıca aylık bağlanması gereken hallerde bu Kanun hükümlerine göre işlem yapılır.

AÇIKLAMA

Hizmet birleştirmesi uzun vadeli sigortalar bakımından bir ihtiyaçtır. Niteliği gereği kısa vadeli sigortalarda hizmet birleştirmesine ihtiyaç yoktur. Madde 11 fıkra 1, aslında m. 3'de hizmet süresi tanımında dolaylı olarak vurgulanan hususun bir daha teyit edilmesinden ibarettir.

Maddenin ikinci fıkrasında vurgulanan husus ise iş kazası ya da meslek hastalığı nedeniyle işgöremez hale gelen sigortalının kendisine yahut ölümü ha-

linde bağı sigortalılarına hem kısa vadeli sigortalardan gelir hem de uzun vadeli sigortalardan aylık bağlandığı durumlar hakkındadır. 506 sayılı Kanun m. 92/2'ye göre, 5510 sayılı Kanun m. 54'deki⁴³ esas ile aynı şekilde malûllük, yaşlılık, ölüm sigortaları ve vazife malûllüğü ile iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından hak kazanılan aylık ve gelirler birleşirse, sigortalıya veya hak sahibine bu aylık veya gelirlerden yüksek olanın tamamı, az olanın yarısı, eşitliği halinde ise iş kazası ve meslek hastalığından bağlanan gelirin tümü, malûllük, vazife malûllüğü veya yaşlılık aylığının yarısı bağlanır.

Buna göre bir sigorta olayı eş zamanlı olarak uzun vadeli ve kısa vadeli sigortaların birlikte uygulanmasını gerektiriyorsa, kısa vadeli sigorta kapsamında işlem yapılması, aynı sigortalının aynı olayla ilgili uzun vadeli sigortalar kapsamında işlem yapılmasına ve bu arada farklı kanunlar, sigortalılık türlerinden olan hizmet sürelerinin birleştirilmesine engel değildir. Buna göre iş kazası sonucu %60 oranında iş göremez hale gelen sigortalıya hem sürekli iş göremezlik geliri hem de prim gün sayısı şartını karşıladığı durumda malûllük aylığı bağlanır. Aylık için gereken 1800 gün uzun vadeli sigorta prim gün sayısının tespitinde, 4a, 4b, 4c tüm sigortalı hizmet süreleri birleştirilir, kaza tarihindeki günce sigortalılık türünden aylık bağlanması işlemleri yapılır.

EMEKLİ İKRAMİYESİ

Madde 12 - Son defa T.C. Emekli Sandığına tabi görevlerden emekliye ayrılan ve kendilerine bu Kanunun 8 inci maddesi uyarınca birleştirilen hizmet süreleri üzerinden aylık bağlananlara, T.C. Emekli Sandığına tabi daire, kuruluş ve ortaklıklarda prim veya kesenek ödemek suretiyle geçen sürelerinin toplamı üzerinden, 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine göre emekli ikramiyesi ödenir.

Ancak, ilgililere, her ne suretle olursa olsun evvelce kıdem tazminatı veya emekli ikramiyesi ödenmiş süreler, emekli ikramiyesinin hesabında dikkate alınmaz.

Ayrıca, 8 inci maddenin birinci fıkrası gereğince aylık bağlananlara, emekli oldukları son görevlerinden dolayı ilgili buldukları sosyal güvenlik kurumu kanununun emekli ikramiyesine veya iş kanununun kıdem tazminatına ilişkin hükümleri uygulanır.

⁴³ Bkz. 5510 sK m. 54. Ayrıca bkz. Sözer, 531; Tuncay/Ekmekçi/Gülver, 549 vd.

AÇIKLAMA

İş hukukunun konusu kıdem tazminatının kamu görevlileri açısından karşılığı emekli ikramiyesidir⁴⁴. Kıdem tazminatı işçi işveren ilişkisinin konusu olup sosyal sigorta ilişkisiyle bir ilgisi bulunmamaktadır. Buna karşın 5434 sayılı Kanun sisteminde kamu görevlilerinin emekli ikramiyesi, onların sosyal sigortalılıklarına bağlı bir hak olarak düzenlenmiştir.

5434 sayılı Kanuna göre, “Hizmet sürelerinin tamamı bu Kanun ve/veya 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun geçici 4 üncü maddesi kapsamında geçenlerden emekli, adi malullük veya vazife malullüğü aylığı bağlanan veyahut toptan ödeme yapılan asker ve sivil tüm iştirakçilere, her tam fiili hizmet yılı için aylık bağlamaya esas tutarın bir aylığı emekli ikramiyesi olarak verilir” (m. 89/1).

Hizmet birleştirmesinde emekli ikramiyesinin akıbetini düzenleyen m. 12’nin, son defa T.C. Emekli Sandığına tabi görevlerden emekliye ayrılan ve kendilerine m. 8 uyarınca birleştirilen hizmet süreleri üzerinden kurumlardan herhangi birinden aylık bağlanana, sigorta primi veya emeklilik keseneği ödemek suretiyle geçen sürelerin toplamı üzerinden T.C. Emekli Sandığı Kanununun emeklilik ikramiyesi ödenmesine dair hükümleri gereğince ikramiye verilir. Buradaki kuralın özeti, hizmet birleştirmesinin 5434 sayılı Kanun kapsamında olmayan hizmet sürelerini emekli ikramiyesine esas süre haline dönüştürmediğidir. Örneğin 4a ve 4b hizmet sürelerinin birleştirilmesi ile 5434 sayılı Kanuna tabi 4c sigortalı olarak emekli olanlara ödenecek ikramiyenin hesabında, birleştirilen 4a ve 4b süreleri hariç tutulur.

Maddede geçen “Son defa T.C. Emekli Sandığına tabi görevlerden emekliye ayrılan” ibaresi Anayasa Mahkemesinin 05.02.2009 tarih E. 2005/40 K. 2009/17 sayılı kararı ile iptal edilmiştir (RG. 05.06.2009, 27249). Anayasa Mahkemesinin ilgili kararının gerekçesi “2829 sayılı Kanunda benimsenen sistemle, farklı sosyal güvenlik kuruluşlarındaki hizmet süreleri birleştirilerek emekli olanlara yaşlılık aylığı bağlandığı halde, itiraz konusu ibareyle son defa bağlı olunan sosyal güvenlik Kurumuna göre ayırım yapılarak Emekli Sandığına tabi görevlerden emekliye ayrılmayanlara, 5434 sayılı Kanun’a tabi çalışma süreleri için emekli ikramiyesi ödenmemesi, Anayasa’nın 10 uncu maddesindeki eşitlik ilkesine aykırı olduğu gibi, adil sonuçlar doğurmadığından 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesine de aykırıdır. Bu nedenle itiraz konusu ibare, Anayasa’nın 2 ve 10 uncu maddelerine aykırıdır. İptali gerekir” şeklindedir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararı uyarınca, hizmet birleştirmesi sonucunda aylığın 5434 sayılı Kanun dışında bir kanun, kurum kapsamında bağlandığı durumda, birleştirilen Emekli Sandığı sigortalı hizmet süreleri için emekli ikramiyesinin ödenmesi gerekecektir⁴⁵. Örneğin ilk sigortalılığı yedek

⁴⁴ Sözer, 440.

⁴⁵ Bkz. Sözer, 445.

subay olarak geçen bir kişi 506 sayılı Kanun hükümlerine göre emekli olduğunda, birleştirilen 5434 sayılı Kanuna tabi yedek subaylık hizmet süresi için emekli ikramiyesi ödenmesi gerekecektir. Yargıtay'ın emsal kararı bu yöndedir (Y10HD 29.03.2024 E.2023/6680 K. 2024/3475).

Sigortalı sürelerin ikramiye ödenmesinde nazara alınabilmesi için bu sürelerin T.C. Emekli Sandığına tabi daire, kuruluş ve ortaklarında geçmiş olması gerekmektedir. Bu şekilde sigortalı geçen hizmetlerden dolayı ilgililere evvelce herhangi bir kıdem tazminatı veya emeklilik ikramiyesi ödenmiş süre var ise, emeklilik ikramiyesinin hesabında bu süre nazara alınmaz. Çünkü kıdem tazminatı veya emeklilik ikramiyesi ödenen süreler tasfiye edilmiştir, tasfiye edilen sürelerin hizmet birleştirmesine konu olması aynı süre için ikinci defa ödemeyi gerektirmez.

Madde 8 uyarınca birleştirilen hizmet süreleri üzerinden son 7 yıllık sürenin yarısından fazlasının T.C. Emekli Sandığında geçmiş olması nedeniyle bu Kurumca aylık bağlanmış olsa dahi, son defa T.C. Emekli Sandığına tabi görevden ayrılmayanlara emeklilik ikramiyesi ödenmez. Bu gibilerin ayrıldıkları görev itibarıyla kıdem tazminatı alma hakları varsa bu hakları saklıdır.

HESAPLAŞMA

Madde 13 – Bu Kanun uyarınca bağlanan aylıklardaki kurum hisselerinin tespitinde, kurumların her birine tabi olarak geçen hizmet sürelerinin, birleştirilen hizmet süreleri toplamına oranı esas alınır.

Ancak, 506 sayılı Kanunun geçici 20 nci maddesine göre kurulan sandıklarca bağlanan aylık tutarının, toplam hizmet süreleri üzerinden Sosyal Sigortalar Kanununa göre bağlanacak aylıktan fazla olması halinde, kurumların hisselerinin tespitinde, Sosyal Sigortalar Kanununa göre hesaplanacak aylık esas alınır.

AÇIKLAMA

5510 sayılı Kanun öncesi hizmet birleştirmesi farklı sosyal güvenlik kurumlarında geçen sigortalı hizmet sürelerinin birleştirilmesi iken, 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile mevcut üç kurum, SSK, Bağkur ve Emekli Sandığı, tek çatı altında SGK olarak bir kurum haline getirilmiştir. Bu nedenle 5510 sayılı Kanun m. 53'te farklı sosyal güvenlik kurumlarının

da geçen hizmet sürelerinden değil; 4a, 4b, 4c sigortalılık hizmet sürelerinin birleştirilmesinden söz edilir⁴⁶.

Mevcut durumda tek sosyal güvenlik kurumu olduğundan, hizmetlerin birleştirilmesinde aylığı bağlayan kurum ile birleştirilen sürelerin geçtiği kurumlar arasında sigortalıya ödenen aylıklarla ilgili bir hesaplama, para transferi gerekmez. Ortada tek kurum, tek kasa vardır. SGK'dan itibaren olan dönemde hizmet birleştirmesi kapsamında bir hesaplama ancak 506 sayılı K. geçici m. 20 çerçevesinde kurulan ve faaliyetlerini sürdüren banka emekli sandığı vakıflarıyla ilgili mümkün olacaktır.

Buna göre SGK tarafından bağlanan aylığa esas birleştirilmiş bir banka sandığı vakfı sigortalılık süresi varsa, vakıf SGK tarafından bağlanan aylığın kendi nezdinde geçen sigortalılık süresine karşılık gelen kısmını SGK'ya aktaracaktır ya da tam tersi. Ancak tersi ihtimalde, yani, m. 8'deki esaslarda aylığın banka sandığı vakfı tarafından bağlandığı ihtimalde, SGK'nın kendi nezdinde geçen sigortalılık süresine ilişkin Vakıf tarafından bağlanan aylığa katılımı, aylık SGK tarafından bağlansa idi olacak tutardan fazla olamayacaktır. Madde 13/2'deki düzenlemenin çıkış noktası, banka sandığı vakıflarının senetlerine göre bağlanacak aylıkların 5510 ya da mülga mevzuat hükümlerine göre bağlanacak aylık düzeyinden daha fazla olmasıdır.

Hizmet birleştirmesi suretiyle müştereken bağlanan aylıklarda farklı sosyal güvenlik kurumların bağlanan aylığa katılım yükümlülüğünün kapsamı, Kurumların her birine tabi olarak geçen hizmet sürelerinin birleştirilmiş hizmet sürelerine oranı esas alınarak belirlenir⁴⁷.

Müştereken bağlanan aylıklarla ilgili hesaplama, kurumların genel müdürlükleri arasında ve aşağıda belirtilen şekilde yapılır:

- a) Kurumlar, her ödeme döneminde karşı taraf adına aylık olarak yapılan ödemeleri ayrı ayrı gösterir, ikişer nüsha listeyi adına ödeme yaptığı kuruma gönderir. Bu listelerde her aylık sahibinin adı, soyadı, numarası ile istenen miktara ait liste toplamı ve genel toplam gösterilir.
- b) Listeyi alan taraf, liste genel toplamı olan parayı karşı tarafa en geç bir ay içerisinde öder.
- c) Ödeme dönemleri dışında yapılan perakende ödemeler, ayrı bir liste ile karşı taraftan istenildiğinde, bu miktarlar da aynı süre içinde ödenir.
- d) Kurumların Bölge veya Şube Müdürlüklerince karşı kurum ve adına yapılan ödemelerde perakende listelere dahil edilmek suretiyle, Genel Müdürlüklerce tahsil edilir. Herhangi bir nedenle karşı kurumdan yer-

⁴⁶ Bkz. Tuncay/Ekmekçi/Gülver, 695.

⁴⁷ Sözer, 505, dn. 4.

siz veya fazla alınmış hale gelen paralar, herhangi bir uyarı veya talep beklenmeksizin iade edilir.

e) Ödenen aylığa katılan kurumların; herhangi bir nedenle yersiz veya füzuli ödeme, prim, kesenek, hizmet borçlanması veya tamamlayıcı emeklilik keseneğinden doğan alacak ve keseneğinin takibi aylığı ödeyen kurumdan yapılarak her dönemin tahsilatı, gerekli bilgiler belirtilmek suretiyle, ayrı bir liste ile alacaklı kuruma ödenir.

f) Kurumlar toplu aylık yükseltmesi durumlarda hisse ödemeleri için, ayrıca Yönetim Kurulu veya Genel Müdürlük Kararları isteyemezler.

g) Kurumların her birinin kesin hesaplaşma istemi saklıdır.

AYLIĞA VE ÖDEMEYE KATILMAMA

Madde 14 – Kurumlar, bu Kanuna göre aylık bağlamada, 3 üncü maddede belirtilen hak sahipleri dışındaki kişilere bağlanan aylığa ve buna ilişkin diğer ödemelere katılmazlar.

AÇIKLAMA

'Aylığa ve ödemeye katılmama' başlıklı m. 14'de birleştirilen sigortalı hizmet süreleri üzerinden ölüm sigortası kapsamında bağlı sigortalı hak sahiplerine aylık bağlanmasıyla ilgili bir düzenleme vardır. Diğer kanunlardaki bağlı sigortalı hak sahipliğine ilişkin olası farklılıkları konu edinmektedir. 2829 sayılı Kanuna göre hak sahibi, sigortalının eşi, çocukları, ana ve babasıdır ve sosyal sigorta mevzuatında benzer kapsamda düzenlemeler vardır. Ancak istisnai bir düzenlemeyle, eş, çocuk, ana-babanın dışında hak sahibi olduğu hallerde, birleştirilen sürelerin geçtiği kurumların ödenecek aylığa katılmaları gerekmemektedir.

YÖNETMELİK

Madde 15 – 13 üncü madde uyarınca borç ve alacak miktarlarının hesaplanmasına ve tasfiyesine ilişkin hususlar ile diğer hükümlerin uygulanması usul ve esasları Maliye ve Sosyal Güvenlik Bakanlıklarınca 6 ay içerisinde yürürlüğe konulacak bir yönetmelikte gösterilir.

Bu yönetmelik Resmi Gazete'de yayımlanır.

AÇIKLAMA

Maddede öngörülen yönetmelik Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkında 24/05/1983 Tarihli ve 2829 Sayılı Kanunun Uygulama Esaslarıyla İlgili Yönetmelik adı ile 09.12.1983 tarih ve 18246 mükerrer sayılı Resmi Gazete yayınlanmıştır.

KALDIRILAN HÜKÜMLER

Madde 16 - 5/1/1961 gün ve 228 sayılı Kanun ile bu Kanunu değiştiren 15/7/1965 gün ve 668 sayılı ve 28/1/1970 gün ve 1214 sayılı Kanunlar yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1 - 5/1/1961 gün ve 228 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin 28/1/1970 gün ve 1214 sayılı Kanunla değişmeden önceki hükmüne göre bağlanmış olup da, halen ödenmekte bulunan emekli, yaşlılık, malullük veya ölüm aylıkları 1214 sayılı Kanun hükümlerine göre yeniden hesaplanarak ödenir.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte ödenmekte bulunan aylıklar, yukarıdaki hükme göre hesaplanacak aylıktan fazla olduğu takdirde, aradaki fark, ileride çeşitli nedenlerle giderilinceye kadar önceki aylıkların ödenmesine devam olunur.

228 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin 1214 sayılı Kanunla değişmeden önceki hükmü kapsamında olup bu Kanunun yürürlük tarihinden sonra bağlanacak aylıklar hakkında birinci fıkra hükümleri uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 2 - 1/4/1981 tarihinden önce malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarınınca tescil edilmiş olanlar hakkında 6 ncı maddenin ikinci fıkrası hükmü uygulanmaz.

GEÇİCİ MADDE 3 - 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununa 2229 sayılı Kanunla eklenen ve 2654 sayılı Kanunla değişik ek geçici 4 üncü madde hükmü uyarınca borçlanılan hizmet süreleri, Bağ - Kur tarafından bağlanacak aylıklar hariç, diğer kurumlarda geçen hizmet süreleri ile birleştirilmez.

GEÇİCİ MADDE 4 - Sosyal güvenlik kurumlarına devrolunan sandıklar üyeleri ile hak sahiplerinin, 28/1/1970 gün ve 1214 sayılı Kanunla değişik 5/1/1961 gün ve 228 sayılı Kanundan doğan hizmet ihyasına ilişkin hakları saklıdır.

GEÇİCİ MADDE 5- (Ek: 27/1/2000 - 4505/1 md.)

Bu Kanunun yürürlük tarihinden önce kendilerine bu Kanunun 8 inci maddesinin birinci fıkrası hükmü uygulanmak suretiyle herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşunca aylık bağlananların veya bunlardan ölenlerin dul ve yetimlerinin istekleri halinde, müracaat tarihini takip eden ay başından itibaren aynı maddenin ikinci fıkrası hükmü uygulanmak suretiyle son defa tabi olduğu kurumca bu kurum mevzuatına göre aylık bağlanır ve ödenir. Diğer sosyal güvenlik kuruluşlarınca bağlanmış aylıkları aynı tarihten itibaren kesilir.

YÜRÜRLÜK

Madde 17 - Bu Kanun yayımı tarihini izleyen aybaşında yürürlüğe girer.

YÜRÜTME

Madde 18 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

